

In dit nummer:

- 3 Mensenkind
J. Kranenburg
- 4 Verlegen met deze tijd
J.B.M. Storms
- 6 Herder en Leraar
J. Bouma
- 7 De rijkdom van Christus
P.J. van Kampen
- 10 In den beginne was het woord
H.J. Bruins
- 13 Het (gereformeerde) kerklied
Jan v.d. Spek
- 16 Indrukken uit Bangui
Klaas Born

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Ergernis

kanselruil, gemeenschappelijke diensten, enz. Natuurlijk waren er met de Christelijke Gereformeerden verdergaande contacten. Maar met de Vrijgemaakten begon er hier en daar toch al iets moois te bloeien. Ook op maatschappelijk terrein trouwens. Het Nederlands Dagblad is sinds enige tijd geen specifiek Vrijgemaakte krant meer. Ook leden van de Chr. Ger. kerken en zelfs van de Ned. Ger. kerken kunnen van de redactie deel uitmaken. Verschillende Ned. Ger. en Chr. Ger. predikanten schrijven in de krant over geestelijk leven. Er gebeurde en gebeurt van alles aan de basis. Vergeefs echter, naar het zich nu laat aanzien. Waar zou je als plaatselijke kerk nu nog de moed vandaan halen om door te gaan?

Verschillen ook in eigen kring

Een andere reden voor irritatie is dat zowel van Chr. Ger. als van Vrijgemaakte zijde ons verwijten gemaakt

*we zijn nu dus
door twee kerk-
genootschappen
in de hoek gezet*

worden, die in eigen kring net zo goed van toepassing zijn. Met de Chr. Ger. ging het o.a. om de toeëigening des heils. Op dat punt zou een fundamenteel verschil van inzicht bestaan tussen hen en ons. Welnu, die verschillen zijn intern bij de Ch. Ger. minstens zo groot. Maar daarover wordt officieel gezwezen.

Bij de Vrijgemaakten gaat het vooral om de leervrijheid die bij ons zou heersen. Toegegeven, die is bij ons inderdaad groter dan bij hen. Wij gunnen elkaar de nodige ruimte, proberen elkaar vast te houden in het gemeenschappelijk geloof in Christus meer

dan in gemeenschappelijke visies op tal van punten. Maar zowel uit persoonlijke contacten met Vrijgemaakte broeders en zusters als uit publikaties in het Nederlands Dagblad merk ik ook bij hen een verlangen naar enige ruimte in leer en leven. Ruimte om te zoeken naar nieuwe vormen, bijvoorbeeld.

Efficiënt werken in Gods Koninkrijk

Een derde reden voor ergernis is de inefficiëntie bij het werk in Gods Koninkrijk, die door het Chr. Ger. besluit en het Vrijgemaakte rapport in stand wordt gehouden. Neem bijvoorbeeld de situatie in de regio Haarlem. Daar zijn twee Chr. Ger. kerken, de grote in Noord en een kleinere in Centrum, beide (nog) met een eigen predikant; één redelijk grote Vrijgemaakte kerk, ook met een eigen voorganger; én een Ned. Ger. kerk 'Heemstede-Haarlem' van rond de 250 leden. Die gemeente kent drie kernen: Haarlem, Heemstede en Hoofddorp. In Hoofddorp is zowel een kleine Chr. Ger. kerk met binnenkort een eigen herder en leraar, als een middelgrote Vrijgemaakte kerk, ook voorzien van een eigen voorganger. Wat een geld en energie wordt daar niet besteed (verspild?) aan het in stand houden van al die afzonderlijke kerken en kerkjes. Wat zou het nu goed zijn voor het werk in Gods Koninkrijk als in die regio een kerkelijke reorganisatie zou plaatsvinden. Bijvoorbeeld een aantal duidelijk aanwezige gemeenten van reformatorische snit en werkbare grootte. Waarom niet eigenlijk?

Ik denk dat, zeker in de Randstad, we niet zo heel lang meer ons de luxe van een gescheiden optrekken kunnen veroorloven. Omwille van de buitenstaander, omwille van de jeugd, omwille van Gods Koninkrijk.

P. Kurpershoek, Hoofddorp

Vorig jaar besloot de Chr. Ger. synode de contacten met de Ned. Ger. kerken op te schorten. Kort voor de feestdagen verscheen het rapport van de Vrijgemaakte deputaten voor kerkelijke eenheid. Daarin wordt – nog voor er van echte samensprekingen sprake is – al geconcludeerd, dat een verdere verkenning niet zinvol is. We zijn nu dus door twee kerkgenootschappen in de hoek gezet. Vorige keer schreef collega W. Smouter op deze plaats al iets over de *geestelijke* dimensie van het Vrijgemaakte rapport. Ik wil iets kwijt van m'n ergernis over de *praktische* consequenties van het Chr. Ger. synodebesluit en het Vrijgemaakte Deputatenrapport.

„Het moet plaatselijk gebeuren!”

Een eerste reden voor irritatie is dat ons altijd werd voorgehouden dat de samensprekingen op lokaal niveau het belangrijkste waren. Als kerken elkaar plaatselijk weten te vinden, komt het landelijk als vanzelf in orde. Dat blijkt nu dus niet waar te zijn.

Zowel met de Christelijke Gereformeerden als met de Vrijgemaakten is op vele plaatsen iets opgebloeid. Gemeenschappelijke verklaringen, samenwerking in evangelisatiewerk,

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Prof. mr. dr. J.J. Oostenbrink
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 030-6961525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland:
f 15,-.

Advertenties

Tarief: 65 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag
8.30 uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar
Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille of
grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.
Opgave: telefoon 0513-620476; tele-
fax: 0513-627036.

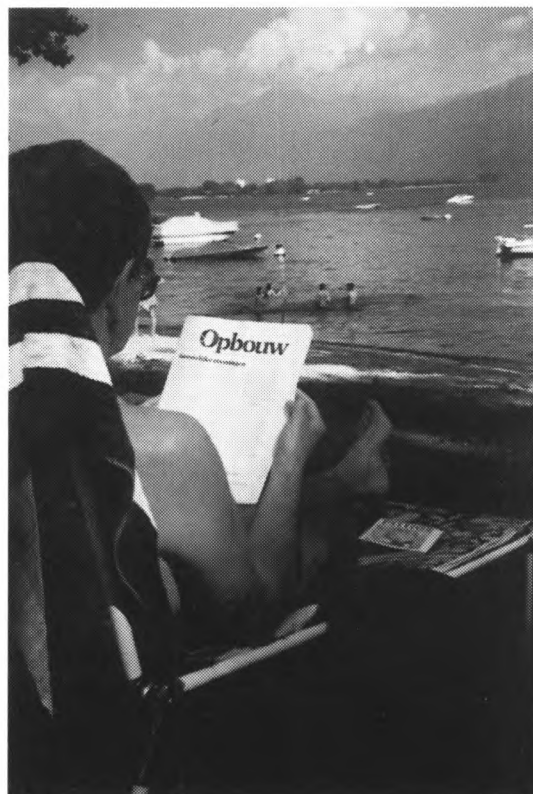
- 23 maart Jaarvergadering Opbouw;
spreker: drs P.J. van Kam-
pen
13 april Ontmoetingsdag Ned. Geref.
Kerken te Barneveld; inl. en
huren van stands: J.A.D.
Schenkel, tel. 038-3320128)
11 mei Zendingsvoorjaarsvergade-
ring Leerdam met samen-
werkende kerken
9 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam met samenwer-
kende kerken

Een goeie tip

Geef vrienden of familie een half-
jaar OPBOUW cadeau. Bestel
een cadeaubon door f 25,-
over te maken op giro 404945
t.n.v. Opbouw, Nieuwerkerk/IJss-
sel, met vermelding: 'cadeaubon'.

In de eerstkomende nummers (o.a.)

H. Algra, Twee carrières

Ontvangen boeken

J.F. van de Poel,

Vlucht voor de werkelijkheid.

Roman

202 blz., f 28,50 ISBN 9033614731

Uitg. De Banier, Utrecht

C. Grandia, Peter gaat verhuizen. Jeugdboek

50 blz., f 8,75 ISBN 9033614480

Uitg. De Banier, Utrecht

J.F. van der Poel, Pim speelt gevaarlijk spel.

Jeugdboek

110 blz., f 11,75 ISBN 903361460X

Uitg. De Banier, Utrecht

Ineke Baron-Janssen, Mijn zusje Nancie.

Jeugdboek

118 blz., f 9,75 ISBN 9033614766

Uitg. De Banier, Utrecht

Rektifikatie

Per abuis is bij het artikel 'In eigen
gemoed ten volle verzekerd' van
Simon Knepper (vorige nummer, pag.
512) de mededeling dat dit artikel met
toestemming is overgenomen uit 'Sta-
tus', het personeelsblad van het AMC,
weggevalen.

Bij dezen alsnog!

**'Opbouw' –
te lezen aan het
meer van Locarno,
of gewoon thuis
bij de open haard;
waar dan ook:
verrijking van de geest;
ook in zijn veertigste
jaargang.**

Mensenkind

„Hij zei tot mij: Mensenkind...” (Ezechiël 2:1)

J. Kranenburg, Kampen

Het Bijbelprogramma van mijn computer vertelt mij dat de uitdrukking 'mensenkind' 107 keer in het oude testament voorkomt. Daarvan staat het op 93 plaatsen in het boek Ezechiël.

Voor het eerst gebruikt God het woord in Ez. 2:1, maar ik kies die tekst willekeurig. Het gaat hier om al die plaatsen waar we het woord mensenkind tegenkomen als de titel waarmee de Here God de profeet Ezechiël aanspreekt.

Dat is een merkwaardig verschijnsel. Het is ook bemoedigend.

Met het boek Ezechiël krijgt de profetie in het oude testament een andere inhoud en een andere toon. Tot aan dit boek is de toon waarschuwend, dreigend, onheilspellend. De toorn van God hangt eigenlijk zonder onderbreken boven de heilsgeschiedenis als een donkere wolk en de profeten moeten daartegen waarschuwen. Bij Ezechiël verandert de toon. Die krijgt dan meer de hoogte die zo kenmerkend is voor Jesaja 40. „Troost, troost mijn volk...” Ik wil dat het nu getroost wordt. De profetie is dan niet langer onheilspellend, maar heilbelovend. Het volk wordt niet langer bedreigd, maar gesteund. Troosten is ook steunen.

Keerpunt

Ezechiël is de profeet die is opgetreden onder de eerste groep ballingen, die aan de rivier de Kedar verbleven. De eerste fase van de ballingschap is dan begonnen, maar de tempel en de stad bestaan dan nog. De profeet moet voor de val van de stad waarschuwen en doet dat met ongekende felheid. Aan de Kedar krijgt hij ook het bericht van de val van de stad. God is niet meer tegen te houden. Zijn toorn brandt dan in alle hevigheid los. Het is uit met het geduld van God.

En dat is het grote keerpunt in de profetie.

Maar dit is nu het verrassende: op het moment dat God er aan toe is, Zijn toorn de vrije loop te laten, roept Hij een man die in zijn titel al de bood-

schap meekrijgt: Wát je ook moet zeggen en hoezeer Mijn toorn daarin ook is, je bent 'mensenkind', net als alle andere mensenkinderen. Je bent mens onder de mensen. Je staat maar niet aan Mijn kant tegenover de anderen maar je staat ook naast de mensen, want ik wil dat ze getroost worden als Mijn toorn ontbrandt.

Ik noem dat bemoedigend.

Misschien gaat in het massale lijden van deze tijd de toorn van God opnieuw over de wereld. Je kunt daarin een raakvlak zien met de dagen van Ezechiël. Het is alsof de Here God niet meer tegen te houden is. Ik zeg dat niet zo stellig want ik ben niet zo goed in het duiden van de geschiedenis. Maar ik durf het ook niet te ontkennen: de toorn van de Here

Hij deelt mijn zorg, mijn angsten

God om het verlaten van Hem is nu toch merkbaar.

En de kerk zal naar woorden moeten zoeken om dat aan de wereld door te geven: de toorn van God is in de dingen die over u komen.

Begrepen worden

Maar dan moet de kerk ook weten dat zij mensenkind is. Mens onder de mensen. Zij is niet geroepen om alleen maar aan Gods kant tegenover de mensen te staan, maar hun zijde te kiezen, hoezeer haar woorden ook van God komen.

En in de kerk moet dat op een of andere manier te merken zijn en te horen voor al.

In de kerk moet je verrast worden door het gevoel: Die man op de preekstoel mag dan woorden van God spreken, maar het is alsof hij naast mij in de bank zit, of hij zelf ook luistert en weet wie ik ben. Hij deelt mijn zorg, mijn angsten. Hij weet een aantal dingen zeker, maar er zijn ook zaken waarin hij minder zeker is. Hij zit ook vol met vragen en soms lijkt hij zelfs mijn twijfels te delen.

Onze hervormde mede-christenen herdenken kort geleden een groot theoloog: Miskotte. Hij was ook een mach-

tig prediker al hing voor veel mensen de ruif wel wat erg hoog. Het verhaal gaat dat iemand na een dienst waarin Miskotte had gepreekt, aan een eenvoudig kerkganger vroeg: „Hebt u de dominee ook begrepen?” De man dacht even na en zei toen: „Nee, dat niet, maar hij begreep mij zo goed”. Ik pleit niet voor te moeilijke preken, maar ik denk wel dat dit het feestelijkste is wat je in de kerk kunt beleven, dat gevoel: ik begrijp het niet helemaal maar ik word wel begrepen. Ik weet ook niet hoe dat precies moet. Wie het uit alle macht moet proberen wordt demagoog. Ik denk dat je je aangesproken moet weten door God met het woord 'mensenkind'. Je bent de eerste die luistert, je bent zelf ook schaap en dan pas herder, je bent eerst leerling en misschien niet de beste van de klas, maar als leraar kun je toch slagen.

Het ergste wat de mensen in de kerk kan overkomen is dat gevoel: hier wordt ik beprekt door een man hoog in de lucht die alles zeker weet en helemaal aan de kant van God staat. Ik ken één Man die helemaal gedaan heeft wat God bedoelde: aan de kant van de mensen staan én aan de kant van God. Hij was ook een profeet. De Profeet des Allerhoogste. Maar Hij is ook mens: Zoon des mensen. De mens bij uitstek.

En toen de Here God Zich in Zijn toorn helemaal liet gaan is Hij nog verder gegaan: Hij werd mensenkind in de plaats van alle andere mensenkinderen.

O Heer Jesu, God en mense.

Verlegen met deze tijd

J.B.M. Storms, Zeewolde

Als we in een nieuwe situatie terechtkomen, die we niet overzien, dan maakt ons dat onzeker. De een houdt zich stil op de achtergrond. We zeggen dan dat zo iemand verlegen is. De ander probeert misschien met wat luid gedrag zich een houding te geven. Ik heb de indruk, dat we beide reacties tegenkomen in de wijze waarop we als christenen omgaan met de grote geestelijke veranderingen in onze maatschappij en cultuur.

Grote verhalen

Sociologen vertellen ons dat er een einde gekomen is aan de grote verhalen. De grote ideologieën doen het niet meer. De duidelijkste illustratie is de val van het communisme. Kort geleden hield premier Kok een toespraak over het einde van de oude socialistische idee als fundament voor het denken van de PvdA. Bij het CDA is een soortgelijke tendens; al men spreekt wel over het evangelie als een inspiratiebron.

Een kernpunt lijkt me te zijn, dat de oude *politieke maatschappij-visies* aan verval onderhevig zijn. Maar het is de vraag of de grote verhalen van de oude *mens-visies* hiermee ook afgedaan hebben. Het liberalisme is springlevend. En het is een typerend kenmerk van dit liberalisme, dat het zowel een mens-visie als een maatschappij-visie is. Hoe staat het wat dit betreft met het christendom? In politieke zin is het ontbreken van een specifiek christelijk partij in de huidige regering, veroorzaakt door het enorme stemmenverlies bij de laatste algemene verkiezingen, inderdaad een markeringspunt. Maar heeft het christelijk geloof met zijn mensvisie daarmee ook afgedaan?

In de zestiger jaren schreef Prof. v.d. Pol, hoogleraar aan de K.U. Nijmegen, een boek: *Het einde van het conventionele christendom*. Hierin betoogde hij dat zowel de vormen van ons westers christendom alsook de traditionele rationale formuleringen van de

geloofsinhoud radicaal zouden veranderen. Het christendom, met zijn dogma's, zijn kerkelijke godsdienstigheid en zijn verbindingen met allerlei sociale en politieke organisaties zou ten einde lopen.

Nu is er onmiskenbaar een grote onzekerheid van veel christenen ten aanzien van hun eigen erfgoed. Kerk en maatschappij zijn diepgaand veranderd.

Twee reacties

Enerzijds werpen heel wat mensen zich in grote manifestaties zoals de mars voor Jezus. Daarbij worden grote woorden gesproken over de invloed die zo'n mars zou moeten hebben op heel de maatschappij. Ook stort men zich op gemeenteopbouw programma's. Ik ben daar absoluut niet op tegen, want ze zijn nodig, maar waar het me nu om gaat is dat ik vermoed dat het voor een belangrijk deel een reactie is. We leven in het Westen nog altijd met de gedachte, dat je door een

**heeft het
christelijk geloof
met zijn
mensvisie ...
ook afgedaan?**

rationele, planmatige aanpak van in dit geval gemeenteopbouw, de situatie onder controle en overzichtelijk kunt krijgen. Dat biedt zekerheid te midden van de chaos. Anderzijds zijn er die zich juist terugtrekken. Sommigen schrijven dan mopperend en klagend de boze wereld (met als symbool het paarse kabinet) af; weer anderen raken niet enkel verlegen met de traditionele formuleringen van het christelijk geloof, maar ook met de geloofsinhoud zelf. Het boek van de professor is profetisch gebleken.

Recentelijk heeft ds Henk de Jong gepleit voor een grondige bezinning, alvorens ons naar buiten te richten. Ik ben het met hem eens, dat het spuien van woorden, die voor veel mensen hebben afgedaan, geen zin heeft. Er is bezinning nodig. Alleen lijkt het mij toe, dat die bezinning nog veel radicaler moet inzetten. De Jong wil dat we nadenken over thema's als euthanasie en dergelijke. Me dunkt dat dit alleen zeer veel gebeurt. Waar ik evenwel op

doel is een bezinning in de gemeente op de kern van het geloof.

Er zijn heel wat films over het leven van Jezus verschenen. Een titel is me altijd bijgebleven: *the greatest story ever told*, het grootste verhaal dat ooit verteld is.

Ik ben van mening, dat we het christelijk geloof niet moeten opvatten als christendom, of als een maatschappelijke ideologie, hoewel het geloof als verschijningsvorm onontkoombaar bepaalde vormen en formuleringen zal aannemen en hoewel de Bijbel ons allerlei aanzetten geeft ten aanzien van de maatschappij. Toch staat in de Bijbel niet een ideologie of een kerkstructuur, maar Jezus Christus, een persoon.

Een nieuw hart

Het grootste verhaal aller tijden is toch wat God in de profeet Ezechiël in het vooruitzicht stelt:

Ik zal rein water over u sprengen en gij zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw afgoden zal ik u reinigen; een nieuw hart zal ik u geven en een nieuwe geest in uw binnenste; het hart van steen zal ik uit uw lichaam verwijderen en ik zal u een hart van vlees geven. Mijn Geest zal ik in uw binnenste geven en maken, dat gij naar mijn inzettingen wandelt.

Dit is de bron voor heel ons christelijk geloof. Hier wordt aangegeven waar het probleem van de mens ligt en waar God zelf zijn prioriteit heeft. Te veel discussies gaan over allerlei uitwerkingen. Men kan zich geweldig druk maken over euthanasie, over de zondagsrust, over de vrijheid van confessionele scholen en zelfs over gemeenteopbouw. Maar het hart van de zaak is het hart van de mens. In het evangelie heeft Jezus heel duidelijk aangegeven wat het betekent om een volgeling van hem te worden. De Bergrede wijst aan, hoezeer onze levensinstelling, ons hart moet veranderen. En het kruis wijst aan, dat God ons hart verandert. Centraal in de Bijbel is de relatie tot God en tot onze naaste. Dat is in eerste instantie een persoonlijke zaak, niet een politieke of maatschappelijke zaak, niet een kwestie van gemeentemanagement door de kerkeraad.

Het verhaal van de Bijbel is niet

zozeer een maatschappij-visie ideologie; het is Gods mens-visie. Kernpunt van een christelijke bezinning is daarom *het afleggen van de oude mens en het aandoen van de nieuwe mens, die veranderd wordt naar het beeld van Christus.*

het tegengif is de vernieuwing van ons hart

Zoutend zout

Jezus zegt ons dat we zoutend zout zijn. Dat is een constatering. Het is het gevolg van ons geloof in Hem. Dat geloof moeten we dan ook vasthouden. Als onze verlegenheid met deze tijd voortkomt uit een onzekerheid ten aanzien van Christus, dan zijn we als het zout, dat zijn kracht heeft verloren. Dan is er geen andere bron, waaruit we kunnen putten. Het is verschrikkelijk om te bemerken, dat in heel wat kerken dit precies het grote punt is. Hier ligt toch echt de grens van de twijfel.

Als we echter deze kern van ons geloof vasthouden, dan zal dat ver-

nieuwing in ons leven brengen en in onze relaties en in de wijze waarop we in deze maatschappij staan.

Misschien denken heel wat lezers nu, dat dit een ideaal is. Dan zou ik twee dingen in overweging willen geven. In de eerste en voornaamste plaats: is God dan soms een idealist? De Bijbel lijkt me toch erg duidelijk te zijn. In de tweede plaats kan ik wijzen op Engeland. Ook daar is de secularisatie zeer ver voortgeschreden. Maar al een decennium lang is er tegelijk sprake van een brede vernieuwing in allerlei kerkgenootschappen. Ik bedoel dan niet zozeer de Marsen voor Jezus, die in Engeland begonnen zijn. Nee, het gaat om een praktische bezinning op geloofsopbouw.

De laatste jaren krijgt dat ook tastbare gevolgen. Steeds meer nieuwe gemeenten ontstaan, ook binnen 'traditionele' of 'gevestigde' kerkgenootschappen. Zelfs is de trend van dalend kerkbezoek binnen de Anglicaanse Kerk aan het ombuigen. Deze ontwikkeling is bijzonder te noemen. We kunnen de secularisatie niet zo maar stoppen. Maar het tegengif is de vernieuwing van ons hart.

Voor opa

*Als iemand toch sterven moet
geeft dat pijn en leed.
Misschien is het toch wel goed
maar dat is iets wat alleen God weet.
Binnenkort zal hij er niet meer zijn
dan is zijn taak volbracht.
Verlost van pijn
en eindeloze kracht.
Dan komt hij bij de Vader in de hemel
zonder pijn en zonder zorgen,
veilig bij God geborgen.
Dan heeft hij rust
en hoeft niet meer te vechten
tegen de levenslust
en hoeft zich nergens meer aan te hechten.
Maar op een dag
komen we allemaal weer bij elkaar
ieder met een blij lach.
Een nieuwe hemel, een nieuwe aarde,
een nieuw leven
in een nieuw land.
Dat is echt, echt waar!*

*Uw liefhebbende kleindochter
Matty (16 jr.)*

Pastorale notities

Licht

*„Mijn God, ik vraag
teveel misschien,
als ik zo graag weer goed wil zien.”*

*Het waren eenvoudige woorden, die
hij opgeschreven had,
maar ze vertolkten z'n diepste verlan-
gen.
Als hij het licht in z'n ene goede oog
ook nog moest missen...*

*Hij die zo graag
„wil zien de bloemen en de zee
van halmen op het land.
De beekjes en de wilde
stromen: lijnen in Uw hand.”*

*Hij kende zóveel bloemen en bomen,
kon ze benoemen, determineren:
Een lopende bloemen- en
plantengids.*

*Tot die oogziekte kwam.
Eén oog had hij al als kind moeten
missen door een ongeluk.
Zou dan nu...*

*Hij kon het niet aan.
Trok door het bos, waar hij z'n nood
uitschreeuwde.
De bomen krompen ineen.
Hij riep God ter verantwoording
en voelde zich als een Job,
die ook geroepen had:
„Kunt U wel, zo groot en machtig als
U bent, tegenover zo'n klein
mannelijke als ik?”*

*De klacht daverde door het bos.
De vogels vlogen verschrikt op.
Maar hij zag het niet.
Zàg hij ze maar...*

*Met grote passen banjerde hij verder.
Z'n vrouw volgde op kleine afstand,
bijna verpletterd onder zoveel geweld.*

*Z'n boosheid werd verdriet.
Vroeg hij "teveel misschien?"
Hij, die zo graag wilde zien
„de bijen en de wolken
van gebruis aan 't wijde strand.
Bij nacht de fonkeling van
sterren: juweeltjes uit Uw hand”.*

*Hij wist zich verbonden met psalmis-
ten,
die klaagden, riepen.
Evenals zij klaagde hij ook niet óver
God,
maar tégen Hem.
En de vogels en de bloemen zorgden
dat zijn nood Gods oog en hart
bereikte.*

*En als zijn vraag om licht afgewezen
zou worden?
Zijn verdriet werd overgave:
„Mijn God” ... Wat vertrouwelijk, niet
waar? De storm is bedaard.
„Mijn God, ik mag
het levenslicht
aanschouwen in
Uw aangezicht”*

Hij kreeg meer dan hij gevraagd had...

W.J. van der Linde, Barneveld

Herder en Leraar

Ds J.F. van Hulsteijn J.F.zn

J. Bouma, Kampen

Op 27 december is ds Frans van Hulsteijn overleden, 89 jaar oud. Een bijzondere man, die ik heb leren kennen in de jaren, dat ik predikant was in Loosdrecht.

Ds Van Hulsteijn woonde met zijn huisgenote 'tante Jans' Liefhebber in Hollandsche Rading, waar hij na het sterven van zijn lieve vrouw (in 1971) en zijn emeritering in 1972 was gaan wonen.

De gemeente van Loosdrecht was toen vacant en ds van Hulsteijn heeft vier jaar 'hulpdiensten' verricht, met name in het pastoraat. Dat had zijn hart. Hij was een echte herder en hij kende zijn schaapjes. Dat was al gebleken in de gemeenten, die hij na de Vrijmaking gediend heeft, Nieuwendam-Amsterdam Nrd en Oostzaan. Deze twee gemeenten heeft hij naast elkaar gediend, zo'n 25 jaar en hij voelde zich er thuis, hij kende de gezinnen van haver tot gort en was trouw in zijn bezoeken.

In Loosdrecht kreeg hij de gelegenheid om rustig af te bouwen, want stilzitten kon hij niet. Voortdurend was hij op pad, als het even kon op z'n fiets of met de trein, alleen als het nodig was liet hij zich door Jans rijden. Hij preekte nog regelmatig, was een trouw deelnemer aan de bijbelkringen, hij gaf ieder de gelegenheid z'n zegje te doen, maar had zelf meestal het laatste woord. Vriendelijk, maar gedeceideerd gaf hij zijn mening. Hij las veel, hield van de geschiedenis en bleef goed op de hoogte van ontwikkelingen op velerlei gebied. Ook politiek en maatschappelijk.

Voor de Vrijmaking was ds Van Hulsteijn meer dan 10 jaar predikant in Slikkerveer, kort na de oorlog werd hij korte tijd afgestaan als legerpredikant, toen hij daarna in Slikkerveer terug kwam was de gemeente 'synodaal' geworden en mocht hij niet op de preekstoel terugkeren, dat heeft hem erg veel pijn gedaan. Blij was hij toen in de 80'er jaren schorsingen werden teruggenomen en hij door de kerke-raad van de Gereformeerde Kerk van Slikkerveer gevraagd werd om voor te

gaan in een dienst. Hij heeft die uitnodiging dankbaar aanvaard.

In kerkelijk opzicht behoorde van Hulsteijn bepaald niet tot richting van de doorgaande Reformatie. Zijn keus voor de Vrijmaking had bepaald ook een kerkrechtelijke kant. Hij dacht sterk vanuit de plaatselijke gemeente, daar klopte het hart van de kerk, en hij verzette zich tegen elke vorm van hiërarchie. Dat bleef zo in zijn vrijgemaakte jaren. Lange tijd verleende hij zijn medewerking aan het blad 'Contact'. En dat blad deed het in de ogen van zeer veel vrijgemaakten niet goed. Maar daar trok Van Hulsteijn zich weinig van aan. Hij dacht heel onafhankelijk. Vormde een eigen mening, op grond van gedegen studie.

Ds Van Hulsteijn had een geheel eigen trant van preken. Hij preekte met zijn hele wezen en dat kwam ook tot uiting in zijn voordracht. Degenen, die hem kennen, begrijpen wel wat ik bedoel.

Nauwgezet bereidde hij de preek voor. Spitte in het Woord en probeerde zoveel mogelijk naar boven te halen. Eén van de laatste preken die hij hield was over Psalm 119, opmerkelijk was dat hij in die preek zo goed oog had voor de structuur van de psalm. Hij had er heel lang op gestudeerd, vertelde hij me, en dat was dan ook te merken.

Ds Van Hulsteijn had grote eerbied voor het Woord van God en zocht ook Gods wil te verstaan voor zijn eigen leven, voor de kerk en voor de samenleving. Daarbij ging hij biddend zijn weg.

Eénmaal heb ik een ziekenbezoek bij hem mogen brengen. Hij vond het zelf eigenlijk niet nodig, in dat opzicht was hij net zo lief zijn eigen pastor. Maar Jans liet me komen. Hij ontving me, in zijn bed gezeten, compleet in een echt nachthemd en met nachtmuts op. Helemaal in stijl ook in het ziekbed, maar daarna hadden we een goed geestelijk gesprek.

Ik had het trouwens kunnen vermoeden, want stijl had hij onze ds Van Hulsteijn. 's Zondags preekt hij in toga, compleet met baret, die hij naast zich op de rand van de kansel legde.

Voor hij de preekstoel op klom verzonk hij een kort ogenblik in stil gebed.

We hadden een goed en regelmatig contact met elkaar, ik liep zo meer 'es binnen, hij kondigde zijn bezoeken altijd keurig aan. Ik heb hem nooit bij zijn voornaam genoemd, hij sprak mij aan met Bouma en ik zei netjes ds Van Hulsteijn. Kort voor mijn vertrek naar Sliedrecht stelde hij voor dat we elkaar zouden tutoyeren. Nou komt het, dacht ik. Zeg jij maar Van Hulsteijn, dan zeg ik Jan, zei hij. Zo kwamen we elkaar een klein stapje nader en dat is altijd zo gebleven.

De laatste jaren werd ds Van Hulsteijn verpleegd in 'De Wijngaard' te Bosch en Duin. Het zijn moeilijke en zware jaren geweest. Heel wat keren leek zijn levenseinde nabij te zijn, maar dan moest hij toch weer verder. Tot zijn hemelse Vader hem van zijn aardse taak onthief, want ook in 'De Wijngaard' bleef hij dominee Van Hulsteijn, zo was hij met zijn dienst vergroeid geraakt.

'De rijkdom van Christus'

Hij geeft het zijn beminden (bij voorkeur) in de slaap

P.J. van Kampen, Ede

Aangezien ik een beperkte garderobe heb, probeer ik niet te vaak of te snel mijn kleren te scheuren. Net als de meeste mensen tracht ook ik als een redelijk evenwichtig mens door het leven te gaan; dat houdt onder andere in dat ik niet mijn hele dag vul met het schrijven van ingezonden brieven aan de krant vanwege weer iets nieuws dat mijn verontrusting opwekt of de telefoon pak om een nog onontdekte boosdoener die de kop opsteekt er tegelijk van langs te geven.

Verontrusting

Tegelijk neemt mijn verontrusting over bepaalde zaken niet af en heb ik zo nu en dan toch wel de behoefte om aan dat gevoel lucht te geven. Dat gevoel heb ik, als het gaat om toenemende criminaliteit en corruptie, tot in de hoogste regionen van de samenleving toe, maar zeker ook bij bepaalde ontwikkelingen in de Kerk. De Kerk in de ruimste zin van het woord, overigens. Het gedrag en onderricht van 'omgevallen dominees', zoals een vriend dat noemt (hij is zelf emeritus-predikant), is iets dat zo mijn aandacht van tijd tot tijd enigermate opeist. Met die term bedoel ik mensen 'in het ambt', die – met bezoldiging door de gelovige goegemeente – als christen begonnen zijn maar nu enthousiast bezig zijn de tak af te zagen waarop ze zitten, of die, om het beeld te variëren, een lading springstof willen leggen bij het Vaste Fundament van de Kerk van alle eeuwen en plaatsen! Die niet gewoon zeggen: „ik ben mijn geloof kwijt en dat is zo groot verlies dat ik een half jaar ervoor uit trek om met me zelf in het reine te komen; ik moet weten of God er wel is of niet en of Hij zo is als de Bijbel zegt.” Die ook niet zeggen: „Ik ben mijn geloof kwijt, dus trek ik me uit het ambt terug, begin een keten alternatieve geneeswinkels of een boekhandel of ga met levensverzekeringen langs de deur.” Voor die houding zou ik veel respect kunnen opbrengen! Maar nee, zulke mensen blijven meestal gewoon op hun plaats zitten, zetten de blik op oneindig en met

gegoochel van termen doen ze alsof ze nog de waarheid van Christus zijn toegedaan. Vooral als het gaat om mensen die in het verleden een echt 'evangelische' uitstraling hadden, wekt zo'n verhaal bij mij gevoelens op van irritatie, maar ook echte deernis.

Een artikeltje in de krant

Om maar 'man en paard' te noemen (in dit geval vrouw en paard): ik ervoer zulke gevoelens bij het lezen van een bijdrage van een Hervormde predikante in het dagblad 'Trouw'. Recent werd door Mevrouw Marianne Suurmond-Vonkeman, in samenspraak met een Joodse rabbijn en een Islamitische 'gesprekspartner', een bijdrage geleverd onder de kop 'De rijkdom van Jezus'. Daaruit neem ik een aantal relevante gedeelten over:

„Ik respecteer de moslims, maar ik wil graag de rijkdom van Jezus met hen delen”, vertelt iemand me. 'Dat is mooi', antwoord ik, 'en heb je de rijkdom van Mohammed al ontvangen?' De stilte aan de andere kant van de lijn is veelzeggend. Later denk ik erover na. Toen ik tiener was liep ik op straat te 'getuigen van Jezus', zoals dat heet. Het delen van de rijkdom van Jezus was eenrichtingsverkeer: ik had iets wat anderen ontbrak en dat wilde ik verhelpen. Een onontwaarbaar mengsel van innig geloof en de behoefte om belangrijk te zijn, dreef me. () Later deed ik mee aan grote evangelische manifestaties. Openlijk kleur bekennen, je geloof laten zien aan anderen, laten merken wat de bron is van je bestaan – en waarom ook niet. Maar dat ging allemaal wel vanuit een superieure positie

Ik wist hoe het zat. De rijkdom van Jezus was iets dat ik had en kon doorgeven als een kant en klaar pakketje geloof voor ieder die het wilde aannemen. Gelukkig is het leven sterker dan de leer. En de rijkdom van Jezus werkelijker dan het pakketje dat ik bezat. Eerst gaf geloven in Jezus oriëntatie doordat het een antwoord verschafte op mijn levensvragen. Later werd Jezus niet meer als antwoord, maar als vraag richtinggevend – en dat is nog steeds zo. Zoals Moeder Teresa of Nelson Mandela een vraag vormen. Als het mogelijk is om op deze wijze onbevreesd mens te zijn voor anderen, waarom zijn wij dat niet allemaal? Wat

weerhoudt mij? Jezus biedt hierin een ultiem model voor me: zo is een mens die op God lijkt. Als mensen zo met elkaar leven, kun je met recht zeggen: God is in ons midden.

Toch is dit inspirerende mens-model niet de grootste rijkdom, de diepere waarde ligt verborgen op een diepere laag, daar waar ik passiever ben. Daar heeft het een eigen werkingkracht waar ik alleen achteraf een glimp van zie of soms in een droom iets van proef. Zoals die keer dat ik droomde van alle mensen die ik bemin. Ik zag

*haar verhaal ...
heeft niets
te maken
met geloof
in de Christus
der Schriften!*

ze een voor een en allemaal tegelijk, iedereen die ik ooit had liefgehad, levend of gestorven of uit mijn blikveld verdwenen, ze waren er allemaal, in de vorm van een grote gestalte. 'Dit is de Christus', wist ik in mijn droom en van ontzag schrok ik wakker. Christus, voor mij naam en symbool van wereldomvattende liefde. Hoe meer beminden, hoe groter de Christus...

In de psychologie wordt het wel de *symbolische laag* van een mens genoemd. () Hier is het dat het gebedskleed van de moslim een vliegend tapijt naar God toe wordt. () Hier is het dat de mens Jezus in zijn levende symboolwerking Christus wordt voor mij, steeds opnieuw en steeds omvattender. () We veranderen onszelf door de dingen die we doen, maar tegelijk, op een nog wezenlijker laag, worden wij veranderd, door de inwerking van godsdienstige rituelen en symbolen. De rijkdom van Jezus is daarom voor mij nu juist dat ik de rijkdom van God in andere gedaanten leer zien en ontvangen. De joodse chassidische verhalen zijn al jaren bron van inspiratie en correctie van mijn christelijk geloof. Islamitische bronnen zijn mij minder bekend. Misschien heb je suggesties, Sajidah? (De naam van de islamitische gesprekspartner.)"

Ik moet zeggen dat ik dat verhaal met

droefenis las. De naam van de schrijfter, die ik niet persoonlijk ken, is in het verleden verbonden geweest met het werk van de Charismatische Werkgemeenschap Nederland. En misschien doet ze daar nog wel van alles; ik weet het niet. Maar hoe 'evangelisch' ze in het verleden ook geweest mag zijn, en hoe mogelijk vast verankerd in het huidige kerkelijke bedrijf, een ding is mij duidelijk: haar verhaal over 'de rijkdom van Jezus' heeft *niet* te maken met geloof in de Christus der Schriften! Omdat ik haar niet persoonlijk ken, kan ik geen zinnig woord opmerken over haar ambtsbediening in Vlaardingen, waar ze, naar 'Trouw' meldt, predikante is. Naar ik hoop en denk, zal ze met voorbeeldige toewijding haar werk verrichten onder kwetsbare mensen zoals u en ik. Het zou alleen te wensen zijn dat ze die mensen een Hoop en een Nabijheid zou tonen die te maken heeft met de Jezus van Nazareth die tegelijkertijd de Eniggeboren Zoon van God is! Met deze Jezus, die zij in het artikel aanprijst, die vooral als vraag voor haar mag functioneren, lijkt 't me namelijk uitkijken. De model-mens, waar mevrouw Suurmond haar inspiratie naar eigen zeggen bij opdoet, valt vooral op in wat Hij niet is: Hij is ongetwijfeld waarachtig mens, een 'model'. Met dat verhaal kan ik redelijk instemmen, mits er maar meer komt en dat gebeurt niet! De 'Jezus' van Mevrouw Suurmond is geen 'Licht uit Licht, Waarachtig God uit Waarachtig God', zoals de Geloofsbelijdenis van Nicea zegt. De belijdenis van Thomas, 'mijn Heer en mijn God', komt niet meer aan bod en dat geldt ook voor Chalcedon of de Confessies van de Hervorming; het blijft kennelijk allemaal ongezegd. En dat heeft wel de nodige consequenties.

Carl Gustav Jung

Ik zou graag een paar nadere opmerkingen maken bij dit stuk. Daarbij heb ik niet alleen dit stuk op het oog, maar denk ik ook aan een aantal andere schrijfsels van (al of niet erkende) gnostieke aard. 'New Age-theologie', met andere woorden of, om een oudere term te gebruiken, gewoon ketterij! Daarvoor moet ik een omweg maken en een moment spreken over de Zwitserse psychiater en goeroe Carl Gustav Jung (1875-1961). Jung, die trouwens een predikantszoon was, is jarenlang medestander van de psychiater Sigmund Freud geweest, tot ze in 1913 met elkaar braken. Freud, die een Jood was, maar allerm minst een gelovige Jood, liet zich in toenemende

mate negatief en laatdunkend uit over de religie. Jung ging daarentegen de rol van de religie in het mensenleven steeds belangrijker achten; steeds meer ook stelde hij dat de godsdiensten geworteld en gegrond zijn in de diepe ervaringen van mensen, ook in hun onbewuste psychische functioneren. Daarbij onderscheidde hij dat Onbewuste in een 'persoonlijk onbewuste', waarin alle unieke ervaringen van een bepaald persoon bewaard bleven, en een 'Collectief Onbewuste', dat de ervaringen van 'de hele menselijke soort' bevatte. Dat Collectieve Onbewuste was een soort groot reservoir, waarin al de ervaringen van de mensheid, van alle tijden en plaats op de een of andere manier opgeslagen lagen. Die ervaringen kwamen tot uiting in dromen, vooral specifieke dromen met religieuze lading, in mythen en in symbolen. Bepaalde begaafde mensen, kunstenaars en zo, hadden op speciale wijze toegang tot dit enorme Reservoir en konden met hun kunst dingen zo in woorden vatten of in beeld brengen dat het bij anderen diepe snaren raakte. Het gevolg was dat (vooral vrouwelijke) bewonderaars, die psychisch behoorlijk gezond waren – ze waren zeker geen patiënten – enthousiast en uitvoerig eigen dromen opschreven, analyseerden en bepeinsden. Ook maakten sommigen tekeningen of schilderijen van hun dromen – alles intens religieus werk! Een stelling van Jung was dat b.v. 'mandala's', gewijde tekeningen met een bepaalde structuur die binnen 't Hindoeïsme en ook het Boeddhisme veel voorkomen, behoorden tot de universele bagage

De belijdenis van Thomas ... komt niet meer aan bod

van de mensheid. Hij merkte ze ook op in het werk van mystici in het Westen, b.v. zijn landgenoot Nikolaus von der Flue, een middeleeuwse ascetische meneer.

Was Jung dus uitgesproken positief over de religie en de rol van de religie als geestelijk/psychische gezondmaker, hij wou zich niet uitspreken over de waarheid van specifieke religies en vormen van godsdienstigheid! Hij verklaarde dat hij Hindoe en Christen was, allebei en tegelijkertijd. Deze opstelling die de sterkste oecumenische gezindheid onder ons toch wel te boven gaat, hing samen met z'n visie

dat de religie in laatste instantie een uiting is van menszijn. Of God en de goden er werkelijk zijn is de vraag; we ervaren ze echter als zodanig wel echt en ze hebben grote betekenis voor ons. Hij spreekt over de noodzaak om ons verscheurde wezen weer te integreren. Dat door hem 'Individuatie' genoemde integratieproces waarbij de Bewuste en Onbewuste krachten in onze Psyche tot evenwicht moeten komen heeft onmiskenbaar religieuze trekken. Jung liet zich ook steeds positiever uit over 'Gnosis', alchemie en zaken uit de occulte traditie. Je krijgt de indruk dat Het Goddelijke in ons geboren wordt, naarmate we meer in evenwicht met ons Zelf raken...

'Roodkapje' geduid

Welnu, laten we eens een peiling doen naar de dimensie van de Geest in een ander verhaal dan het verhaal van 'Jezus'. Laten we eens letten op het sprookje van Roodkapje. Ik probeer dat op quasi-jungiaanse wijze te doen. Roodkapje is, naar we allen weten, een meisje – het expliciet vermelden dat het hier om een vrouwelijk wezen gaat verwijst naar de rechter hersenhelft, die de zetel is van onze 'vrouwelijke' intuïtieve vermogens. Roodkapje gaat op weg naar Grootmoeder (symbool van de in een mens gegroeide spirituele functie, de Geest). Dan is er de Wolf die haar onderweg benadert, verlost en verslindt. Deze staat uiteraard voor de lokroep van de materie, die, naar blijkt, tot onze dood leidt. De Wolf vertegenwoordigt dus het Stoffelijke, dat in eerste instantie wel schijnt te winnen, maar tenslotte het laatste woord niet heeft. Als Roodkapje (wier rode hoofddekkel al door de belangrijke psycho-analyticus Bruno Bettelheim een verwijzing naar menstruatie wordt geacht) na een woelige tocht door het bos (het ruwe leven) in de maag van de Wolf beland is, lijkt elke kans op Wederkeer, op wat de Christenen, Joden en Moslims 'Opstanding' noemen, verdwenen. De dood heeft gewonnen. Op een goed moment verschijnt echter, zoals we weten, de Jager ten tonele. Dat is verzinnebeelding van de Goddelijke Impuls die ons steeds weer de stoffelijke werkelijkheid wil laten overstijgen, die ons tot het Hogere wil trekken, de mogelijkheid van Verlichting ook al in dit bestaan ons voor ogen stelt. De Jager bevrijdt Roodkapje en haar grootmoeder uit de buik van de Wolf, zoals eenmaal in de mythe van Jona de profeet uit de buik van de vis wordt gered. Ook Roodkapjes verhaal gaat dus over het thema

van menselijke sterfelijkheid en beperktheid die door een grootser en wijdsder Eeuwigheidsperspectief wordt omgeven. 'Het Eeuwige Heimwee van de mensheid', de voortdurende hunke-ring naar onsterfelijkheid, eeuwigheid en gnosis, vindt in Roodkapjes relaas treffende uitdrukking. Om die reden moeten we dan ook het verhaal van Roodkapje tot de geïnspireerde geschriften der mensheid rekenen. Wie de diep-spirituele dimensie ervan opmerkt – de Verlichting die de zwaar getroffen Roodkapje ervaart, als ze het licht van de dag weer ziet, terneerge-zeten in de buik van de Wolf – heeft in opmerkelijk zuivere zin de hand gelegd op wat zo ontroerend alle eeuwen door de ganse mensheid bezielt heeft. Sprookjes leiden de mens tot Gnosis.

Grote flauwekul!

Vermoedelijk hebt u dit stuk met stij-gende verbazing en ook wellicht met toenemend ongenoegen gelezen. En u hebt gelijk! Dit is kolder en geen wel-denkend mens zou er iets anders van maken. Dit 'spiritueel' interpreteren van het sprookje van Roodkapje is ook geen ogenblik serieus bedoeld. Niette-min is het wellicht goed om een poging tot duiding van dit sprookje – en dit is dus onzin – te leggen naast dit wel serieus te nemen verhaal van mevrouw Suurmond. Als voor haar het verhaal van 'Jezus' zulke diepe snaren raakt, waarom mag dat voor mij dan niet zijn de Mythe van Roodkapje? Het meest hebben we immers aan de 'ver-halen' die ons op weg helpen naar het ontdekken van onze spiritualiteit en 'symbolische laag'. Laat ik dan maar heel direct zijn: ik heb niet de minste interesse in de dromen van mevrouw Suurmond, die ongetwijfeld spiritueel zijn en stellig ontroerend en nog wel heel wat meer aantrekkelijke kanten zullen hebben. Het is echter een en al 'eigendunkelijke godsdienst' die hier wordt aangeprezen. Ik zou alleen wil-len weten: Gaat deze 'Jezus' me red-den in het uur van gevaar en het uur van mijn dood? Is Hij de doorgang naar nieuw leven en kan hij dat wel? Is Hij zelf opgestaan? „Het Christendom is vele malen gestorven en weer opge-staan, omdat het een God heeft die weet hoe je uit een graf moet komen” zegt de Britse schrijver Chesterton. Mijn vraag is: is dat deze 'Jezus'? „Laten opstaan en u redden, zij die de hemel indelen, die de sterren waarne-men, die u maand voor maand doen weten wat u overkomen zal.” Dat zegt Jesaja in zijn uitspraken over de ondergang van Babel (Jesaja 47:13).

De astrologen en spirituele zieners van die tijd, de New Agers van toen, die ongetwijfeld net zo opgetogen waren over hun hele of halve, hun begrepen of onverteerde, occulte leringen als 'ingewijden' van nu, krijgen een toets: Laat, als het erop aan komt, eens zien wat je eraan hebt! Dat lijkt me goed nuchter en goed bijbels. De 'Jezussen' van het vrome, charismatische of occulte gemoed zijn zeer verscheiden, maar een ding hebben ze gemeen: ze zijn niet van God gekomen en ze voe-ren ons niet tot God, de God van de Bijbel wel te verstaan! Het soort predi-kanten of anderen die door een 'authentieke geestelijke ervaring' tot toenemende afwijking van de Schrift komen, voert op een levensgevaarlijke weg. De Gnostieke aanlengers van god, degenen die onbegrepen voor-keur voor Homeopathie hebben en geloven dat de kracht van Christelijke Boodschap toeneemt, naarmate men de inhoud ervan sterker verdunt, we moeten hun visie en gedrag, modieus als het nu is, zeer argwanend volgen.

'eigendunkelijke godsdienst' die hier wordt aangeprezen

Waar 'Yin, Yang en Jung' als alterna-tieve drievuldigheid wordt beleden, waar men verkondigt dat vanaf heden „God het zijn beminden *het liefst* in de slaap geeft”, als God zijn naam *uitslui-tend* „in onze diepste dromen uitzaait” (Lied 487:3) en nergens anders, als men met allerlei semantisch gegoochel de naam van de Gezegende Verlosser geeft aan ongeacht welk psycholo-gisch product dan ook, dan wordt het zeer uitkijken!

Zo zeg ik tegen mevrouw Suurmond – en dat doe ik met spijt en niet met vreugde –: „Als u op deze weg voort-gaat, heb ik een prettige en een onprettige boodschap voor u. Prettig is dat u in deze wereld nooit vervolgd zult worden! (Liberaal) Joodse en Isla-mitische gesprekspartners zult u met uw getuigenis niet gauw op het hart trappen.

Dat is fijn in onze plurale tijd. Er is echter nog een vraag, en die zal niet zo lekker vallen: Wat zou Christus daar nu van vinden? In Openbaring 3 contrasteert Hij de opvatting van de gemeente van Laodicea met de die van zichzelf. Zij zeggen: „ik ben rijk en ik heb aan niets gebrek”. Hij zegt: Zie je niet dat je arm bent en naakt? Hij

raadt die gemeente aan om zijn ogen-zelf te kopen, opdat ze zullen zien.” De vraag is dus: Wat is dan wel die 'rijkdom van Christus'? Is het niet dat we Hem mogen toebehoren?

Gedichten lezen

Wij geloven

*Wij geloven met hart en mond
het woord dat gestorven is
in stilte en duisternis
het zaad dat kiemt in de grond.*

*Wij geloven met hand en tand
het brood van de heilige dis
dat met pasen geboren is
de wijn onze bloedverwant.*

*Wij geloven met hart en ziel
het hart en de ziel van hem
die brak in onze stem
en opstaat uit onze keel.*

*Uit: Liederen voor de gedachtenis
des heren*

Guillaume van der Graft

Elke lezer ziet natuurlijk dat dit gedicht boordevol beeldspraak zit. Het begint direct al: Wij geloven met hart en mond. Is dat niet hét kenmerk van de avondmaalsvie-ring? Ik zie er ook een verwijzing in naar "geloven met het hart en belijden met de mond", maar het heeft uiteraard eerst betrekking op het zintuiglijke proeven van brood en wijn waardoor ons geloven ver-sterkt wordt.

U moet nu zelf maar eens zien hoe het ver-der met de beeldspraak zit. Ik moet beken-nen dat ik er niet in slaag alles te verklaren; ik voel ook iets van overlading. Dat laatste komt bij Van der Graft wel meer voor: hij kan met een bepaalde beeldspraak aan de haal gaan (of die beeldspraak gaat met hém aan de haal) en dan ontstaat er iets dat de indruk wekt van gezocht, gekun-steld. Zie vooral de tweede strofe, b.v. bij de wijn onze bloedverwant. De wijn moet natuurlijk verbonden worden met het bloed van de Here Jezus en Hij is ons mensen ook verwant, maar de manier waarop Van der Graft hier de verschillende zaken combineert, spreekt me niet aan.

Toch meen ik dat ook dit gedicht het waard is eens onder uw aandacht te komen.

T. Hoekstra, Zwolle

In den beginne was het woord

Joh. 1:1-5

H.J. Bruins, Vlaardingen

Van de vier evangelisten gaat Johannes het verst terug in de tijd, wanneer hij de herkomst van onze Here Jezus Christus verhaalt. Markus begint zijn evangelieverhaal met het optreden van Johannes de Doper. Mattheüs en Lukas vertellen over de geboorte van Jezus uit de maagd Maria en hebben ook allebei een geslachtsregister van Hem in hun evangelieboek opgenomen, dat bij Mattheüs tot Abraham en bij Lukas zelfs tot Adam terug gaat. Johannes echter laat aan zijn evangelieverhaal, dat bij hem net als bij Markus met Johannes de Doper begint, een voorwoord voorafgaan, waarin hij de oorsprong van onze Heiland terugvoert tot voor de schepping.

De geslachtsregisters bij Mattheüs en Lukas gaan namelijk over de afstamming van Christus als mens en kunnen dus nooit verder gaan dan de eerste mens, Adam – al vermeldt Lukas er nog wel bij, dat Adam 'van God', d.w.z.: rechtstreeks uit Gods handen voortgekomen was. Christus is echter niet alleen mens, Hij is ook God, en over de herkomst van Christus als God gaat de 'proloog' van het evangelie naar Johannes.

In die 'proloog' gebruikt de evangelist echter wel een heel merkwaardige benaming voor Christus, zoals Hij was, voordat Hij door Maria in de moederschoot ontvangen werd. Hij zegt niet, wat we misschien zouden verwachten: „In den beginne was Christus”, of: „In den beginne was de Zoon”, maar: „In den beginne was het Woord”.

Hoe komt Johannes erbij, Christus zo te noemen: 'het Woord'?

Het Woord: Gods uitgesproken bedoeling

Je hoeft geen groot bijbelkenner te zijn om meteen de overeenkomst op te merken tussen de beginwoorden van Johannes en die van het eerste boek van de Bijbel. 'In den beginne' wil zeggen: toen God hemel en aarde

schiep. Toen, zegt Johannes, was het Woord er.

En als de evangelist daarna zegt: „alle dingen zijn door het Woord geworden en zonder het Woord is niets geworden dat geworden is”, verwijst ook dat naar Genesis 1, waar we telkens lezen, dat God zei dat iets er moest zijn, en dat het er dan ook kwam, zodat de schepping er gekomen is door het woord van God, zoals ook in Psalm 33 staat: „Door het woord des HEREN zijn de hemelen gemaakt, door de adem van zijn mond al hun heer.”

God heeft de wereld geschapen door te spreken, door zijn woord. Wat betekent dat?

Als wij mensen spreken, brengen we gedachten die we in ons hebben, zo naar buiten, dat anderen er kennis van kunnen nemen. Daarmee leggen we ons dan ten overstaan van die anderen, onze hoorders, vast. Want zo lang we onze gedachten niet hebben uitgesproken, kunnen we van gedachten veranderen, zonder dat iemand het merkt. Maar door gedachten uit te spreken, maken we het anderen mogelijk ons aan onze eigen gedachten te herinneren. Een ander kan dan bijvoorbeeld tegen ons zeggen: Hé, daarnet zei je dit, nu zeg je dat; hoe zit dat?

Een gedachte die je uitspreekt, gaat,

was in den beginne bij God

met dat je haar uitspreekt, als het ware een eigen leven leiden, als iets buiten je – zodat je van buiten af aan je eigen gedachte herinnerd kunt worden – als iets tegenover je.

Dat is waar we aan moeten denken, als we in de Bijbel lezen, dat God 'sprak' bij de schepping. Toen God de wereld schiep, deed Hij dat met een bepaalde gedachte, een bepaalde bedoeling. Maar die gedachte, die bedoeling heeft Hij niet voor zich gehouden, Hij heeft die uitgesproken. Hij heeft zijn bedoeling naar buiten gebracht in een woord.

En nu zegt Johannes, dat God dat al gedaan heeft, voordat Hij met scheppen begon. In den beginne, toen God begon te scheppen, was het Woord er

al; toen had God de bedoeling van zijn scheppingswerk al naar buiten gebracht en vastgelegd.

Hoe kan dat? Voor de schepping was er immers niemand buiten God. Er was dus niemand die zijn woord kon horen, en dus ook niemand die Hem aan zijn gesproken woord kon houden. Ja, maar God is geen mens. Als wij mensen een woord spreken en er is niemand die het hoort, dan is het voor niets gesproken, dan is het meteen weer weg. Maar het Woord waarin God zijn bedoeling met zijn schepping heeft uitgesproken, is gebleven. Het was er, toen God de wereld schiep. En het was niet zomaar ergens, „het Woord was bij God”, zodat God – ik spreek op menselijke wijze – bij al zijn scheppingswerk voortdurend herinnerd werd aan, aangesproken werd op, zijn oorspronkelijke bedoeling. Zijn Woord, dat bij Hem was, sprak Hem erop aan. En dat met goddelijk gezag, want: „het Woord was (zelf) God”, zodat God – ik spreek weer op menselijke wijze – niet anders kon dan zich bij heel zijn scheppingswerk houden aan zijn oorspronkelijke bedoeling en daar alles wat Hij schiep aan dienstbaar maken.

Zo is toen heel de schepping, al wat geworden is, geschapen om dienstbaar te zijn aan die ene oorspronkelijke bedoeling van God, die Hij al voor de schepping had uitgesproken. „Alle dingen zijn door het Woord geworden en zonder het Woord is geen ding geworden dat geworden is. Het ganse heelal: mensen dieren en planten, land water en lucht, zon, maan en sterren, ja zelfs de verste sterrenstelsels, ze zijn allemaal geschapen om een rol te spelen in dat ene grote plan van God, dat Hij al voordat Hij begon te scheppen, naar buiten gebracht en vastgelegd had in zijn Woord.

Het Woord: een 'Hij'

Maar een woord dat blijft bij degene die het gesproken heeft, en hem toespreekt met een gezag even groot als dat van de spreker zelf... dat kan geen gewoon woord zijn zoals de woorden die wij dagelijks spreken. Zo'n woord moet haast wel zoiets als een persoon zijn, want alleen van een persoonlijk wezen kun je zeggen, dat hij bij je is en is als jij.

Maar dat was het Woord dan ook: een

Persoon. Dat is namelijk wat de evangelist zegt in vers 2. Dat vers is eigenlijk niet goed in het Nederlands te vertalen, en wel omdat 'woord' in het Nederlands onzijdig is: het woord, terwijl het in het Grieks, de taal waarin Johannes zijn evangelie geschreven heeft, mannelijk is: de logos. Bij 'het woord' hoort als aanwijzend voor-naamwoord: 'dit'. Daarom kunnen wij vers 2 niet anders vertalen dan met: „Dit was in den beginne bij God”. Er staat echter: „Deze (of: hij) was in den beginne bij God”.

Als je dat hoort, denk je meteen aan een persoon. En dat is ook precies wat de evangelist wil.

Vers 2 is daarom meer dan – wat het in de Nederlandse vertaling lijkt – een verkorte herhaling van vers 1. In vers 2 spreekt de evangelist duidelijk uit, wat hij in vs. 1 reeds heeft laten doorschemeren, dat het Woord, waarin God al voor de schepping zijn bedoeling met de schepping naar buiten heeft gebracht, een Persoon was, een 'Hij'.

En die Persoon is daarna voortdurend bij God gebleven, zodat in Hem de Schepper gedurende heel zijn scheppingswerk zijn oorspronkelijke bedoeling steeds voor ogen heeft gehad – met als gevolg dat wat er geschapen werd, geheel en al voortkwam uit die ene oorspronkelijke bedoeling van God.

Leven en licht

Maar wat hield die oorspronkelijke bedoeling van God dan in? Daarover komt Johannes te spreken in vers 4: „In het Woord (letterlijk staat er: in Hem) was leven en het leven was het licht der mensen.”

Gods oorspronkelijke bedoeling met zijn schepping, die Hij al voor de schepping naar buiten heeft gebracht in zijn Woord, hield leven in, hield in, dat er geleefd zou moeten worden. Maar als Johannes het hier over 'leven' heeft, bedoelt hij niet het leven waar de biologie zich mee bezig houdt. Wat hij bedoelt te zeggen is niet, dat de goddelijke gedachte waaruit heel de schepping is voortgekomen, inhield dat er een wereld zou moeten komen met levende wézens, zoals planten en dieren. Niet dat dat niet ook al vanaf het begin Gods bedoeling is geweest, maar dat is niet wat de evangelist hier op het oog heeft.

Nee, met het leven dat in het Woord was, bedoelt Johannes een heel speciaal soort leven. Hij vervolgt namelijk: „en het leven was het licht der men-

sen”. Het is hem dus te doen om leven dat "het licht der mensen" is. Om wat voor leven gaat het dan? Wel, in de eerste plaats gaat het kennelijk om leven dat bedoeld is om door *mensen* geleefd te worden en niet door dieren of planten. En ten tweede gaat het om leven dat door die mensen beleefd wordt als licht.

Wat Johannes hier zegt, doet denken aan wat we Jezus horen zeggen in Joh. 8:12: „Ik ben het licht der wereld; wie Mij volgt zal nimmer in de duisternis wandelen, maar hij zal het licht des levens hebben.”

Om te kunnen leven heb je als mens licht nodig, want zonder licht kun je niet zien en zien is kennen. „Wie in de duisternis wandelt”, zegt Jezus in Joh. 12:35, „weet niet waar hij heen gaat”. Wie het moet doen zonder licht, zonder kennis, heeft geen leven maar leidt een richtingloos, een doelloos bestaan.

God is gebleven bij wat Hij zich voor de schepping voor ogen had gesteld

En dan gaat het dan vooral om kennis van God. Zonder kennis van God heeft een mens geen leven. Althans, dan heeft hij niet het leven waarvoor een mens bedoeld is, het ware, het 'eeuwige' leven. Want: „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God”, horen we de Here bidden in Joh. 17:3.

Maar 'God kennen' is in de Bijbel heel wat meer dan alleen maar weten dat God bestaat en zijn eigenschappen kunnen opsommen. God kennen is in de Bijbel: met God omgang, gemeenschap hebben. Dat is het leven waar het in Joh. 1:4 over gaat, dat het licht der mensen is: het leven in gemeenschap met God. Dat, zegt Johannes, was wat God voor ogen had, toen Hij de wereld ging scheppen, wat Hij zichzelf voor ogen gesteld had door het naar buiten te brengen en tegenover zich te plaatsen in het Woord: dat er mensen zouden komen die Hem zouden kennen, die in gemeenschap met Hem zouden leven. Uit die bedoeling van God is heel de schepping voortgekomen: niet alleen de mens zelf, maar ook de planten en de dieren; niet alleen de liefelijke heuvels en dalen, maar ook de 'groene hel' van de Amazone en de onherbergzame toendra's; niet alleen de aarde, maar ook de ver-

ste sterrenstelsels – alles is geschapen terwille van dat ene doel: dat wij mensen in gemeenschap met God zouden leven. Onvoorstelbaar? Niet te geloven? Toch is dit het, wat de Heilige Geest hier door Johannes zegt.

In de duisternis

Dat was tenminste in den beginne Gods bedoeling: dat al het geschapene zou bijdragen om de mens te doen leven in gemeenschap met Hem. Maar wat is daarvan terecht gekomen? Daar gaat de evangelist het over hebben in vers 5. Want nadat hij in de eerste vier verzen steeds in de verleden tijd heeft gesproken, over hoe het in den beginne was, gaat hij in vers 5 over op de tegenwoordige tijd: hoe het nu is.

En dan valt het woord 'duisternis'. Waar komt die duisternis zo opeens vandaan, daar toch alle dingen geworden zijn door het Woord, dat leven en dus licht inhield?

Het antwoord op deze vraag, dat de evangelist kennelijk bij ons bekend veronderstelt, luidt: Die duisternis heeft de mens in de wereld binnengehaald door de zondeval. Want de zondeval bestond ten diepste hierin, dat de mens het leven in gemeenschap met God, het echte leven, dat het licht der mensen is, afwees; dat hij de duisternis van het bestaan zonder God verkoos boven het licht des levens. Maar, zegt Johannes, al heeft de mens het licht, de gemeenschap met God afgewezen, God is gebleven bij wat Hij zich voor de schepping voor ogen had gesteld in het Woord. Het Woord is bij Hem gebleven als een voortdurende herinnering aan zijn oorspronkelijke voornemen. Zich houdend aan zijn Woord is God gemeenschap blijven zoeken met ons mensen. Dankzij het Woord, dat leven, dat licht inhoudt, schijnt nu toch nog steeds het licht, dat voor de mens gemeenschap met God en daarmee leven mogelijk maakt. Dat licht „schijnt (nu) in de duisternis en de duisternis heeft het niet gegrepen.” De duisternis, de afwijzende, de vijandige houding waarop God bij ons mensen stuit, wanneer Hij gemeenschap met ons zoekt, heeft Hem er niet van kunnen weerhouden gemeenschap met ons te blijven zoeken.

Dit alles dankzij het Woord, waarin God al voor de schepping zijn voornemen van leven en licht voor de mensen naar buiten heeft gebracht, en dat Hem daarna steeds bijgebleven, steeds bij Hem gebleven is, niet maar als een 'het', een ding, maar als een

'Hij', een Persoon. Dankzij die Persoon, dankzij het Woord, dat licht inhoudt, schijnt nu toch het licht, dat door alle duisternis van menselijke vijandigheid heen toch gemeenschap tot stand brengt tussen God en mens.

Die Persoon – zijn naam is nog niet gevallen in de vijf verzen die we tot nu toe gelezen hebben. Maar het is natuurlijk Jezus Christus, Gods Zoon. Hij is het, in Wie God zijn voornemen, mensen in gemeenschap met Zich te doen leven, naar buiten gebracht heeft, en door Wie Hij het ook ten uitvoer brengt. Hij is het licht dat in de duisternis schijnt, dat door onze Godevijandigheid heen breekt. Het licht dat ook heel de schepping weer voor ons in het juiste licht zet. Want de mens die in de duisternis wandelt, die gekozen heeft voor een bestaan zonder God, is in de schepping voortdurend op zoek naar middelen om het zonder God te redden. En dan gaat het geschapene – geld, huis, auto, seksualiteit, muziek, wetenschap, noem maar op – steeds meer tussen die mens en God in staan en hem het zicht op God benemen. Maar waar het licht van Christus schijnt, daar hoort men de hemelen weer Gods eer vertellen, ja daar komt heel de schepping weer in dienst te staan van het leven van de mens met God. Daar komt alles tot zijn doel: Gods doel.

Ontvangen boeken

David Gay, Reis naar de vrijheid.

Ingrispnd verhaal over de reis van de Mayflower naar Amerika.

Jeugdboek/roman

140 blz., f 14,75 ISBN 9033614561

Uitg. De Banier, Utrecht

Bas Mijster,

De 'RP 13' – en de strijd tegen de oliecriminaliteit.

Jeugdboek/roman

156 blz., f 14,75 ISBN 9033614626

Uitg. De Banier, Utrecht

Evert Kuijt, Door zijn krachtige hand.

Een verhaal rond 1566. Roman

268 blz., f 28,50 ISBN 9033614669

Uitg. De Banier, Utrecht

Janwillem Blijdorp, Vlucht in veilige handen.

Roman

200 blz., f 24,50 ISBN 9033614677

Uitg. De Banier, Utrecht

R. Hoogerwerf-Holleman, Onrustig is ons hart.

Roman

172 blz., f 24,50 ISBN 9033614693

Uitg. De Banier, Utrecht

M. Kanis, Jom Kippoe.

De strijd tussen Joden en Arabieren; deel 4.

Jeugdboek/roman

165 blz., f 14,75 ISBN 9033614529

Uitg. De Banier, Utrecht

Hanny van de Steeg-Stolk, Licht aan de horizon.

Roman

200 blz., f 28,50 ISBN 9033614499

Uitg. De Banier, Utrecht

Cocky Minderhoud-Blom, Niemand krijgt me klein.

Roman

301 blz., f 28,50 ISBN 9033614723

Uitg. De Banier, Utrecht

Maayke van Maren, Bij ons thuis.

Een verhaal om voor te lezen aan kleuters.

Jeugdboek.

44 blz., f 7,90 ISBN 9033614618

Uitg. De Banier, Utrecht

Dr. L. Floor, Ezeziërs;

Eén in Christus.

Commentaar op het Nieuwe Testament; derde serie.

232 blz., f 49,50 ISBN 9024262445

Uitg. J.H. Kok, Kampen

Ds. H.J. Room en drs. P.L. Voorberg, De Zondag.

Woord en wereld 30.

77 blz.; ISBN 9050460275

Uitg. Woord en Wereld, Bedum

Niek Bakker,

'Geheimen is een dagelijks woord';

Leven en werk van vooraanstaande schrijvers uit de Engelstalige literatuur.

111 blz., f 22,50 ISBN 9029713275

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

M.R. van den Berg,

De brief aan de Hebreeën;

Over de superioriteit van het nieuwe verbond.

188 blz., f 29,50 ISBN 9029713410

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. K. Runia, Sterven en dan ...?

Notities

82 blz., f 16,25 ISBN 9024223377

Uitg. Kok, Kampen

Terloops

Vrijgemaakt, hoe zie je dat?

Onder deze titel schreef Dick Noort – als kind woonde hij enkele jaren in Zaltbommel – een tijd geleden een artikel in het Nederlands Dagblad. Hij was met vakantie in Frankrijk met een collega – beiden vrijgemaakt predikant – en ontmoette in het zuiden andere vrijgemaakten en naar aanleiding van die ontmoeting kreeg hij, zoals hij schrijft, een 'diepe gedachte'. En het artikel werd een goed verhaal over levensstijl. Hij schrijft o.a. over het 'anders zijn', dat tot uitdrukking komt in een christelijke levensstijl. Die stijl noemt hij het beste uithangbord, 'dat je als vrijgemaakte hebben kunt. Niet alleen als vrijgemaakte trouwens'. Dick Noort schrijft dan tot slot:

„Daar word ik liever aan herkend, en ik herken anderen ook liever zo, dan aan hun gereformeerde zeden. Hoe kenmerkend die soms ook mogen zijn.”
Geheel mee eens!

Een paar jaar geleden verscheen in De Reformatie een artikel over de vrijgemaakte kerk in Zaltbommel. De schrijver vertelt hierin iets over de geschiedenis van de gereformeerde kerken in de Bommelerwaard en zegt dan:

„Het is verdrietig nu te moeten vaststellen dat het grootste deel van die gemeenten (de gereformeerde kerken dus – v.W.) uiteindelijk of hervormd werd, of zich aansloot bij de gereformeerde gemeenten. Ook zijn er na 1944 twee gemeenten als gereformeerd synodaal verder gegaan. Overgebleven is, door Gods genade, de kerk van Zaltbommel.”

Nu is het niet zo, dat de afgescheiden kerken hier in de buurt naar andere kerkverbanden zijn overgestapt. Dat is dus een vergissing, maar dat is niet erg. Het gaat me om die laatste zin. De vrijgemaakte kerk van Zaltbommel is volgens de schrijver alleen overgebleven als gereformeerde kerk in een groot gebied. Is dat zo? Uit artikelen in het Nederlands Dagblad blijkt, dat in vrijgemaakte kringen heel wat genuanceerder over kerken en kerkleden wordt geschreven dan een aantal jaren geleden. Ds. M.J. Arntzen wees o.a. op de honderdduizenden gereformeerden in de Ned. Herv. Kerk en hij vroeg: „Zijn er in de kring van de 'Bond' geen ware kerken? Er is een zuivere Woord- en sacramentsbediening...”

In de Bommelerwaard zijn o.a. drie 'synodale' kerken en een aantal 'bondsgemeenten'. Daarvoor moeten we maar dankbaar zijn. Zondag aan zondag wordt op veel plaatsen Gods Woord bedienend. Om dankbaar voor te zijn, want dat Woord doet wat. En in de waard wonen ook nog een aantal nederlands-gereformeerden, die buiten de waard kerken. En ook daarvoor moeten vrijgemaakten maar dankbaar zijn. En tenslotte dit. Met Dick Noort word ik liever herkend aan m'n levensstijl dan mijn gereformeerdeheid. De opstellers van de Heidelbergse catechismus hebben het gesnapt. Ze vroegen in Zondag 12 waarom we een Christen worden genaamd!

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Het (gereformeerde) kerklied

Jan v.d. Spek, Den Haag

In Opbouw van 28 juli 1995 (39/15) schrijft mijn collega-organist H.R.S. van der Veen over het onderwerp 'Het lied in de christelijke gemeente'. Ik heb zijn artikel met belangstelling gelezen, omdat hij belangrijke dingen schrijft over het kerklied. Hij reageert daarin nogal fel op een uitspraak die ik in Opbouw van 21 oktober 1994 deed. Maar, collega Van der Veen heeft mijn opmerking uit zijn verband gerukt. Daarom wil ik in dit artikel mijn uitspraak verduidelijken en in een breder kader zetten. Ik denk nl. dat collega Van der Veen te weinig oog heeft voor de tijd waarin wij leven.

Paarse bundel

In het kader van de discussie over 'Liedboek 2000', opgestart door Johan Klein, heb ook ik geprobeerd een bijdrage te leveren. Van der Ven citeert mij (helaas zonder mijn naam te noemen) als volgt: „Bewust is gekozen voor een losbladige uitgave. Wat nl. op een bepaald moment populair is, kan na een aantal jaren weer uit de gratie zijn, en andersom natuurlijk. Af en toe wordt een lied uit de bundel voor en tijdens de dienst gezongen". Ik schrijf hier over de gang van zaken in mijn eigen gemeente, de N.G. kerk van Den Haag. Wij zingen tijdens de erediensten uit de psalmen (meestal in de nieuwe berijming) en uit de gezangen uit het *Liedboek voor de Kerken*. Bij uitzondering maken we gebruik van de zgn. Paarse bundel. Deze bundel is (weinig origineel) genoemd naar de kleur van het voorblad. Het initiatief voor de bundel is in ong. 1990 genomen. Het kwam voort uit de wens van verschillende gemeenteleden, m.n. ouders van jonge kinderen om tijdens de dienst liederen te (kunnen) zingen die gemaakt zijn op het niveau van kinderen. In goed overleg met de ouders is een selectie gemaakt van een 30-tal kinderliederen. Van deze 30 komen er 20 uit *Alles wordt nieuw*. Ik denk dat collega Van der Veen het met me eens is dat in het Liedboek nauwelijks liederen geschikt voor kinderen zijn opgenomen. Ik vind het

belangrijk vast te stellen dat de kinderen in woord en lied bij de diensten betrokken worden. Niet zo af en toe, maar steeds weer opnieuw. We doen daar als gemeente op deze manier een poging toe.

De bundel is dit jaar flink uitgebreid. Op verzoek van jongeren zijn een dertigtal liederen uit de bundel *Opwekking* en *Johannes de Heer* geselecteerd. Daarnaast zijn uit de *Aanvullende Gezangenbundel* een aantal liederen overgenomen die als aanvulling op de al beschikbare liederenschat bruikbaar worden geacht in onze gemeente.

De liederen zijn losbladig gebundeld. Dat biedt de mogelijkheid de bundel later uit te breiden. De vernieuwde Paarse bundel is in september j.l. feestelijk in gebruik genomen. We hopen graag en veel gebruik van de bundel te zullen maken!

Zijn er dan geen bezwaren tegen de bundel? Zeker wel. De inhoud van sommige liederen geeft soms aanlei-

**waarom wordt een
vlotte meezinger
als psalm 136
wel als kerklied
aanvaard,
maar lied 114 uit
Opwekking niet?**

ding tot discussie. De muzikale vorm heeft ook niet ieders instemming. Veel melodien komen bepaald niet uit een protestantse traditie. Ik wil op deze aspecten hier niet ingaan. Alleen merk ik op dat de psalmen en gezangen evenmin kritiekvrij zijn. Ik vind het in ieder geval een goede zaak dat hierover wordt nagedacht en over wordt gepraat. Kinderen en jongeren hebben ook over dit soort zaken een eigen mening. Het is goed naar ze te luisteren en er ook zoveel mogelijk rekening mee te houden. Ik kom daar nog op terug.

Criteria

Terug naar het artikel van collega Van der Veen. Hij schrijft over belangrijke keuzen die gemaakt moeten worden t.a.v. de theologische, literaire en muzikale aspecten.

Over de theologische schrijft hij: De Heilige Schrift is de enige betrouwbare bron voor de tekstdichter. Bijbelse

noties, trefwoorden, begrippen en beelden beheersen als vanzelf in hoge mate het lied van de gemeente". Ik ben dat van harte met hem eens. Ik wil er een opmerking aan toevoegen. Een lied is geen exegetisch werktuig. Wat bedoel ik hiermee? Verlang niet dat in een bepaald lied alles wordt gezegd wat de bijbel vertelt m.b.t. een bepaald begrip of notie. Zo kan onmogelijk in een lied alles weergegeven worden wat de bijbel vertelt over Gods liefde.

Ik wil ervoor pleiten dat op dit punt de zgn. vrije liederen niet onevenredig worden beoordeeld. Een lied mag naar zijn bijbelgetrouwheid niet worden overvraagd. Ik meen dat wel eens te bespeuren in gemeenten of kringen waar men nog niet vertrouwd is met het zingen van andere liederen en psalmen. Een lied is een lied. In een lied kan en mag het eens anders gezegd worden. Want een lied is meer dan uiting van het verstand! Daarmee kom ik vanzelf bij de literaire aspecten. Van der Veen schrijft hierover o.a.: „Het lied is echter meer dan theologie dat redenerend en argumenterend is". Dat ben ik helemaal met hem eens. Als een lied een optelsom is van bijbelse kernwoorden en begrippen (lieft in de vertaling van het NBG!) dan is het niet meer te zingen. Ik merk dat meer dan eens op. Het komt een enkele keer ook voor bij liederen die in de *Aanvullende Gezangenbundel* zijn opgenomen. Het zingt niet prettig, ook al kan ik niet altijd met woorden aangeven waarom. Wie een lied maakt is met kunst bezig. Dat kan ook betekenen dat in het lied iets persoonlijks weerklinkt. Dat mag in mijn ogen. De psalmdichters doen niet anders. zolang de inhoud maar recht doet aan de Here God. Als in een lied iets van ervaring of doorleving meesprekt dan wordt een lied nog niet direkt subjectief van karakter. Ook hoeft het om die reden nog niet afgekeurd te worden als kerklied. Zolang een lied niet een te persoonlijke inslag heeft, kan het door de hele gemeente gezongen worden. Niet iedereen kan altijd evenveel binding met een lied voelen. Tenslotte gaat de Here God niet met iedereen dezelfde weg. En onze omgang met de Here is niet altijd iedere dag opnieuw dezelfde. Dat heeft o.a. te maken met onze leeftijd, onze ervaring, onze cultuur enz. Kinderen hebben er daarom m.i. recht

op dat die weergave van het evangelie op hun niveau in liederen weerklinkt. Ouderen mogen in de dienst graag liederen zingen waaruit een vertrouwde omgang met de Here God blijkt. Prima! En de vormgeving van 1650 is een andere dan die van 1995. En een neger gebruikt (in zijn negro-spirituals) een andere beeldtaal dan de Engelsman (in zijn hymnen). Lastig? Integendeel, zo merken we pas goed hoe de Here verschillende gaven aan de mensheid geeft in telkens wisselende tijden. Ik huiver er daarom voor om te dogmatisch met het begrip kerklied om te gaan.

Het gaat mij veel te ver om zoals Van der Veen te zeggen dat de christelijke gemeente „geen genoeg (zal) nemen met een type liederen waarin eindeloos dezelfde woorden worden herhaald of gevarieerd, die eigenlijk nietszeggend zijn”. Een dergelijke opmerking kan een gemeente van zwarte broeders en zusters kwetsen. Of misschien wel de gemeente van de Hoeksteen in Amsterdam. Op zich is er m.i. niets tegen een (opwekkings)lied waarin belangrijke begrippen vaak worden herhaald. De bijbel zelf benadrukt b.v. Gods trouw ook bij herhaling. Of een lied daardoor saai wordt is iets geheel anders. Dat hangt mede af van de melodische vormgeving. Een lied spreekt in de beeldtaal van mensen. Dat betekent tegelijk dat niet iedereen altijd evenveel waardering zal kunnen opbrengen voor alle liederen. Dat zal n.m.m. moeten inhouden dat het ene lied vaker gezongen zal worden dan het andere. **De onderlinge verdraagzaamheid staat hier op het spel.** Het

lijkt mij niet goed elkaar voor te schrijven wat ieder lid als poëzie mooi moet vinden. Ik zou daarom de geciteerde opmerking van Van der Veen liever als een persoonlijke bijdrage aan het gesprek over dit onderwerp willen beschouwen dan als een definitie.

De muzikale vorm

Ik denk op dezelfde manier over de muzikale aspecten. Maar ik neem een minder star standpunt in als Van der Veen. Op zich ben ik het helemaal eens met het eerste deel van zijn samenvatting: „Zo is in de funktie van de melodie ten opzichte van de tekst

*het is goed
zoveel mogelijk
rekening te houden
met liederenkeuze
van kinderen
en jongeren*

een meerwaarde toegevoegd die de christelijke gemeente gegeven is om de grote woorden ekstra kracht te verlenen”. Ik wil aan zijn opmerkingen toevoegen dat wie een melodie componeert zich in de eerste plaats aan de muzikale spelregels zal moeten houden. Dat is een objektief gegeven. Daar kan niet over gediscussieerd worden. De componist kan gebruik maken van verschillende technieken. Die technieken zijn in Zuid-Afrika anders dan in Noord-Duitsland, in 1750 en in 1995. Ik zou niet graag willen beweren dat de melodieën waarop de gemeente in Noord-Italië, waar ik te gast mocht zijn, pleegt te zingen

geen melodieën van kerkliederen mogen worden genoemd. Behalve de wijze van componeren mag ook de wijze van waarderen van een bepaald muzikaal produkt in de beoordeling betrokken worden. Een jongere zal vaak andere normen aanleggen dan ouderen. De melodieën van (wijlen) Wim ter Burg spreken veel kinderen aan, ouderen zullen er vaak niet zoveel aan vinden. Maar is een lied uit *Alles wordt nieuw* daarom per definitie geen kerklied? Ik zou dat niet graag willen verdedigen. Dat is een waardeoordeel. Een dergelijk oordeel is per definitie subjektief.

Ik begrijp daarom ook niet dat Van der Veen als conclusie uit zijn boven geciteerde opmerking trekt: „Daarom houdt zo'n gemeente zich niet bezig met vlotte meezingers uit Johannes de Heer, Youth for Christ, Opwekking of E&R-bundel. Zulke liederen hebben geen kerkelijke, maar evangeliserende funktie”. Waarom, zo vraag ik mij af, wordt een vlotte meezinger als psalm 136 ('Loofd den Heer, want Hij is goed') wel als kerklied aanvaard maar Lied 114 (de eerste vier regels uit de onberijmde psalm 116) uit *Opwekking* niet. Kennelijk spreekt de melodie van de eerste hem wel aan, maar van de tweede niet. Maar mag je dat subjektieve oordeel over de vorm opleggen aan een gemeente? We moeten oppassen met het opplakken van etiketten als 'evangeliserend' en 'kerkelijk'.

De vraag is wel of iedere gemeente behoefte heeft aan het als gemeente zingen uit de door Van der Veen genoemde bundels. Dat denk ik niet. Als in een gemeente veel jongeren lid

zijn dan zal daar eerder behoefte aan zijn dan in een overwegend 'oudere' gemeente. Dat geldt ook voor de kinderliederen! Laat niemand zeggen dat een kinderlied alleen om die reden geen kerklied mag worden genoemd. Als het maar goed gecomponeerd is. Hoe vaak een voorganger (of liturgiecommissie) een kinderlied of een opwekkingslied laat zingen, dat is een kwestie van wijs beleid.

1996

Ook Van der Veen wil

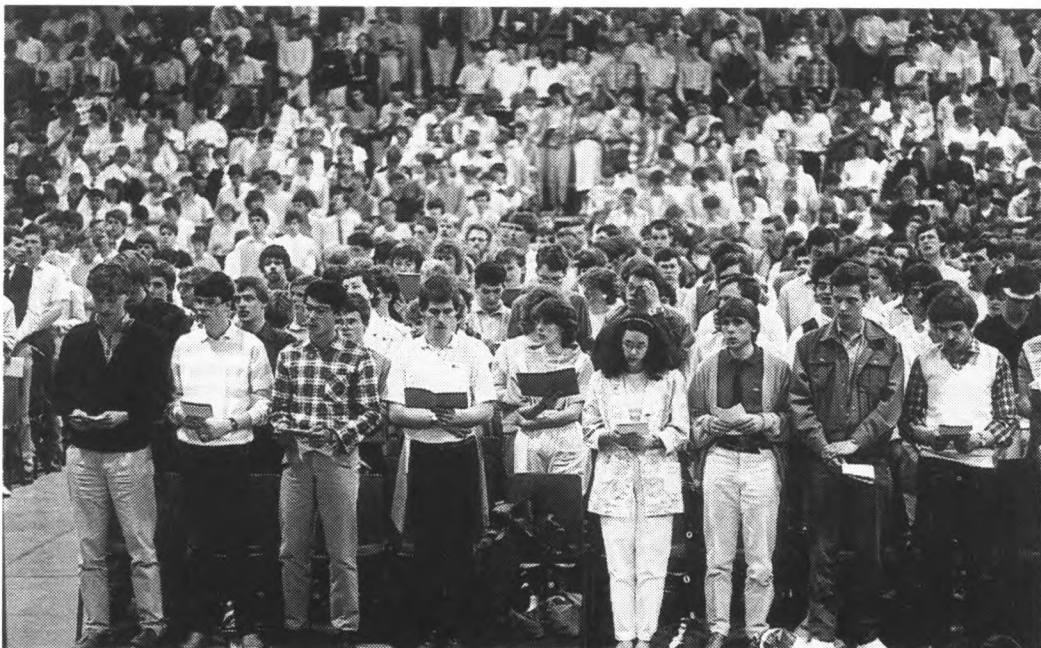

Foto: ND/Jaco Klamer

wel ruimte laten voor andere liederen naast het Liedboek. „Natuurlijk, mits ze niet alleen eigentijds klinken, maar ingebed zijn in de liturgie en de traditie”.

Bij eerste lezing komt me dat wel redelijk over. Maar het klinkt weer zo objectief. En het biedt ook geen ruimte voor een gesprek. Ik begrijp de angst van Van der Veen wel. Hij vreest dat we binnenkort geen psalmen en gezangen meer zullen zingen. Ik ben daar helemaal niet bang voor. De psalmen en gezangen zullen niet verdwijnen uit het kerkelijk repertoire. Kwaliteit handhaaft zichzelf!

Maar de keuze zal wel breder worden. Dat komt omdat onze maatschappij verandert. Dat is altijd al zo geweest, maar het lijkt de laatste tijd sneller te gaan. En de positie van de christelijke gemeente in de wereld verandert in een rap tempo. Het kan niet zo zijn dat we ons uit angst maar ingraven in de keuze van de traditie. Wij leven in 1996. Dat heeft consequenties. We raken er steeds meer aan gewend dat kinderen en jongeren hun eigen mening hebben en die ook uitdragen. We spelen verstoppertje door in de kerk tegen ze te zeggen dat hun liederenkeuze niet aanvaardbaar is, omdat de liederen niet voldoen aan de traditionele criteria. Ik denk dat ook die criteria aan verandering onderhevig zijn. Ik ben getroffen door de lezing die br. J.J. Lakerveld uit Emmeloord heeft gehouden op de Landelijke Ouderlingenconferentie van 12 november 1994 (gepubliceerd in Opbouw van 14 en 28 juli 1995). Heel indringend beschrijft hij hoe belangrijk het is dat we de kinderen en de jongeren serieus nemen. Vertaald naar dit onderwerp betekent dat dat we luisteren naar hun wensen als het gaat om de liederen die in de diensten gezongen worden. Dat betekent dat we ze niet categorisch verwijzen naar de bijeenkomsten van de J.V. of de evangelisatiekampen.

En we schepen ze ook niet af met af en toe es een versje voor Votum en Groet. Ook zij zijn volwaardig lid van de gemeente van Christus. Doen we dat niet dan sluit ik een uittocht naar de evangelische gemeenten niet uit. En dan gooien we met het badwater ook het kind weg! Nee, we moeten kerk in deze tijd durven zijn. Daarom kan een eigen aanvullende bundel in sommige gemeenten een oplossing zijn. Niet ter vervanging van de psalmen en gezangen, maar om recht te doen aan de veelkleurigheid van de gemeente van Christus.

Regionaal

Een eigen kerkelijk centrum voor NGK Maassluis Kerk koopt vakbondsgebouw

Dinsdag 2 januari j.l. vond de bezegeling plaats van een opmerkelijke transactie. Ten overstaan van notaris Maris droeg de FNV afdeling Maassluis haar vakbondsgebouw 'De Kern' over aan de nieuwe eigenaar, de Nederlands Gereformeerde Kerk te Maassluis en Maasland.

In het afgelopen najaar kwamen Kerk en Vakbond na prettig verlopen onderhandelingen tot overeenstemming. De FNV, die haar gebouw wilde afstoten vanwege reorganisatie, is verheugd dat 'De Kern' in ieder geval, zoals een woordvoerder dat uitdrukte, voor de non-profitsector behouden blijft.

Voor de Nederlands Gereformeerde Kerk komt met de aanvaarding van het nieuwe gebouw een einde aan een jarenlange zoektocht naar een eigen kerkelijk centrum. Ruim 25 jaar heeft de kerk voor haar zondagse samenkomsten dankbaar gebruik gemaakt van het gebouw 'De Ark' aan de Rembrandtlaan. Ook had de kerk voor haar activiteiten het verenigingsgebouw 'de Boeg' aan de Noordijk in gebruik. Dit laatste gebouw was niet meer berekend op de vele activiteiten van deze jonge gemeente met een gemiddelde leeftijd van 33,5 jaar. De kerkdienst, jeugdactiviteiten, bijbelklassen, bijbelkringen en tal van andere activiteiten kunnen nu allemaal onder één dak plaatsvinden. Ook de in Maassluis inmiddels zeer bekende Aktie Kerstgroet ten bate van de Oekraïne kan vanuit het nieuwe centrum worden gecoördineerd. Voor het zover is, zullen in het gebouw nog wel de nodige aanpassingen moeten worden gedaan. De komende maanden zal er dan ook door de gemeenteleden hard moeten worden gewerkt om alles op tijd klaar te krijgen. Begin april hoopt de Nederlands Gereformeerde Kerk het nieuwe kerkgebouw officieel in gebruik te kunnen nemen. Deze week namen de gemeenteleden alvast een voorschot op het gebruik. Dinsdagavond werd in het gebouw een nieuwjaarsreceptie gehouden en in een daarop volgende speciale gemeentevergadering werd tekst en uitleg gegeven over de stand van zaken rond de aankoop en verbouwingen van de Kern.

*Informatie:
C. v.d. Kerk, tel. 010-5913972
W.G. Versteeg, tel. 010-5920914*

Laatste kans!

Hebt u uw schriftelijke bijdrage al geleverd ten behoeve van het Informatieboekje 1996?

De kerken (en de organisaties en commissies die binnen of vanuit de kerken werkzaam zijn) worden nogmaals opgeroepen om hun bijdrage te leveren aan het boekje.

Wat is er in 1995 gebeurd binnen de plaatselijke gemeente? Vallen er bijzondere gebeurtenissen te vermelden?

In het vragenformulier aan de kerken wordt dit gedeelte vaak leeg gelaten, terwijl het juist voor het jaaroverzicht een belangrijke bron van informatie is. Het vragenformulier is inmiddels door de uitgever aan alle plaatselijke kerken toegezonden. Hopelijk werd het inmiddels teruggezonden aan de uitgever.

Ook de organisaties (zending, hulpverlening enz.) kunnen hun informatie kwijt.

Voor de redactie van het Informatieboekje is het van groot belang om over deze gegevens te kunnen beschikken.

Als er geen bijdrage binnen komt, is het voor de auteur van het jaaroverzicht ook moeilijk om aandacht aan het werk van een commissie of organisatie te besteden.

Vindt u dat de gegevens van uw organisatie van belang zijn voor onze kerken, dan is het dus verstandig om zelf in de pen te klimmen. Dat moet wel snel, want er wordt momenteel hard gewerkt aan het in kaart brengen van de gebeurtenissen in onze kerken in het jaar 1995.

Ook (scherpe) foto's zijn welkom, al wil toezending niet automatisch zeggen dat een foto ook geplaatst wordt.

Als u dus nog informatie hebt: graag! Maar u moet er nu wel snel bij zijn! De gegevens ten behoeve van het jaaroverzicht kunnen worden gezonden naar de huisadres van de auteur:

*Redactie Informatieboekje,
p/a H. Algra,
Ruyghweg 164,
1781 DR Den Helder;
0223-617128*

H. Algra, Den Helder

Indrukken uit Bangui¹

Klaas Bom, Utrecht

Van 21 april tot en met 11 mei 1995 waren dr. Bert Loonstra en drs. Klaas Bom als gastdocenten van de Faculté de Théologie Evangélique de Bangui (FATEB) in Bangui, hoofdstad van de Centraalafrikaanse Republiek. Ze werden uitgezonden door Ev.T.A. (Evangelische Toerusting Afrika), die al jaren contacten onderhoudt met deze theologische fakulteit. Om u een indruk te geven van de fakulteit en het werk volgen enkele indrukken, opgeschreven door Klaas Bom.

Voor de eerste keer in Afrika (zoals ik) kijk je je ogen uit. In Bangui zie je dan de mooie rode aarde met veel groen en mensen in kleurige kleren. Zo zagen we al veel tijdens de korte rit van het vliegveld naar het terrein van de theologische fakulteit. Gelukkig hebben we later meer van de stad en het land kunnen zien, al vond men het niet vertrouwd om ons 'alleen' op stap te laten gaan. We verbleven dus het grootste deel van de tijd op het terrein. Daar waren we dan ook voor gekomen, om les te geven. We arriveerden aan het eind van de Paasvakantie, dus begon het verblijf met een vrij weekinde. Zo konden we rustig kennismaken met de mensen, het land en de temperatuur... Maandag begon het fakulteitsleven weer en voor ons hield dat in dat we beiden elke dag twee uren les gaven aan dezelfde groep studenten van het derde en vierde jaar. Bert had ethiek op het programma staan en ik gaf apologetiek. Voor ons allebei was het een intensieve cursus, omdat we veel reacties kregen vanuit de leefwereld van de studenten, die duidelijk anders is dan de onze. In Afrika staan er allerlei andere ethische kwesties op de agenda, zoals polygamie en diktatuur. Ook voor degene die het christelijk geloof wil uitleggen en verdedigen zijn er andere zaken die de aandacht vragen dan in de westerse wereld. Want de Islam ruikt op en zwarte magie en hekserij weten veel mensen aan zich te verplichten (in dat

opzicht begint onze situatie een beetje op Afrika te lijken...). Naast het contact tijdens het college, hadden we ook op andere manieren contacten met de studenten. Natuurlijk kwam je elkaar voortdurend tegen op het terrein en dat gaf soms aanleiding tot leuke gesprekken. Ook werd onze mening of advies gevraagd over andere studie-aangelegenheden, zoals de afstudeerscriptie. Bovendien gingen we samen bij alle studenten aan wie we les gaven op bezoek. Op deze manier hoorden we veel over de verschillende landen waaruit de studenten komen (we waren vreemdelingen tussen de vreemdelingen: het merendeel van de studenten komt uit andere, franstalige afrikaanse landen), over hun gezin, de politiek en de kerk in hun eigen land etc. Zo kreeg Afrika langzamerhand steeds meer verschillende gezichten. Afrika bestaat natuurlijk net zo min als eenheid als Europa: het is een verzameling van veel verschillende culturen en volken. Onze bezoeken werden overigens enorm op prijs gesteld. Het gaf de studenten onder andere de gelegenheid om meer persoonlijke zaken met ons te bespreken. Lang niet alle studenten hebben bijvoorbeeld een goede beurs van hun kerk en voor velen is het niet duidelijk waar het geld vandaan moet komen. Overigens voorzien ook de kolleges in een enorme leemte: er is grote behoefte aan docenten. De drie weken vlogen voorbij. Het is een intense ontmoeting geweest met een deel van Afrika. Het schrille contrast met het westen merk je zodra je in het vliegtuig zit en weer van alle gemakken bent voorzien alsof het de normaalste zaak van de wereld is. Terug in Nederland realiseer ik me dat ik veel geleerd heb van het leven en het geloof van de mensen in Bangui. Ik hoop het contact te bewaren, dat zo belangrijk is voor de kerk in Nederland. Als u het toerustingswerk van Ev.T.A. wilt steunen om deze contacten mogelijk te maken en de kerk in Afrika te helpen, dan kunt u uw gift overmaken op Postbanknummer 9710 of bankrekeningnummer 33.03.03.724, beide t.n.v. Stichting Ev.T.A., Ommen.

Noot:

¹ Door een overvloed aan kopij wordt dit artikel nu pas geplaatst. (red.).

Kruimels van de tafel

Zijn er maar weinig?

Er kwam eens iemand bij Jezus met de vraag: zijn er maar weinig mensen die behouden worden of niet? Hoe zit dat eigenlijk (Luc. 13:23)? Dat is een vraag waar mensen zich druk over kunnen maken vanuit heel verschillende motieven. Sommigen zijn met die vraag bezig vanuit bekommernis over het welzijn van hun kinderen bijvoorbeeld. Anderen zijn puur nieuwsgierig. Ze zouden maar wat graag eens een kijkje achter de hemelse schermen willen nemen om te zien of dat mens van de overkant, met wie ze altijd overhoop lagen, er ook is. En als ze haar daar zouden ontdekken, zouden ze nog verontwaardigd zijn ook. Welk motief de man die bij Christus kwam voor zijn vraag had, wordt niet vermeld. Dat doet er blijkbaar niet toe. Jezus gaat niet op zijn vraag in. Hij is niet geïnteresseerd in vrijblijvende discussies waar niemand wijzer van wordt of een stap verder mee komt. Want wat schiet je ermee op als je al weet dat er veel of weinig mensen bij je in de straat of in de flat behouden worden, terwijl je er zelf niet bij hoort? Dergelijke vragen zijn maar al te vaak afleidingsmanoeuvres om de aandacht van jezelf af te leiden. Daarom trapt Jezus er niet in. Hij confronteert je met jezelf. Voor jou komt het erop aan dat je er zelf bij hoort. Christus wijst ons naar onszelf terug en zegt: maak je niet zo druk om anderen. Denk aan jezelf. Strijd jij om in te gaan.

M.R. van den Berg, Groningen

Ontvangen boeken

Larry Crabb & Dan Allender,
Bemoedigen doet goed;

De pastorale opdracht van de gemeente.
150 blz., f 26,95 ISBN 9063182066
Uitg. Navigator Boeken, Driebergen

H.J. de Bie e.a.,
Verkenningen in de oudtestamentische messiasverwachting.

Theologische verkenningen; serie: Bijbel en exegese.
217 blz., f 35,90 ISBN 9029712538
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen i.s.m. EO, Hilversum

Ad van Noord en Richard Vissinga,
Honderd teksten over Licht en donker.

46 blz., f 14,95 ISBN 9024277787
Uitg. Kok, Kampen

Ad van Noord en Richard Vissinga,
Hinder teksten over Leven en sterven.

46 blz., f 14,95 ISBN 9024277797
Uitg. Kok, Kampen

Hard of zacht?

H. Algra, Den Helder

„We spelen de muziek vaak veel te hard. Dat gaat ten koste van de klank. Als je zachter speelt, ben je meer ontspannen. Vaak is het zelfs pijnlijk, zo hard als we onze muziek spelen. Je persoonlijkheid komt dan niet meer uit de verf. Het is net als bij een ruzie. Soms is fluisteren beter. Probeer maar eens om, als je kwaad bent, niet te gaan schreeuwen. Vraag op een fluisterende toon aan de ander: 'Wat heb ik nou gezegd?' Dan komt die ander vanzelf dichterbij...."

In de slotaflevering van een TV-serie voor de NPS legde musicus Marsalis aan zijn jeugdige gehoor een aantal principes van de muziekbeoefening uit. Eén van de tips was dus: het hoeft niet zo hard! Als je zachter speelt, komen de nuances beter uit de verf. De toespitsing die Marsalis maakte met betrekking tot menselijke communicatie is ook voor het samen-leven als gemeente een wijze les. Wie over de geschiedenis van kerkelijke conflicten leest, is vaak verbijsterd over het verbale geweld dat daarbij vertoond werd. Met grof geschut van pen en papier werd de 'tegenstander' mond-dood gemaakt. Stel je nu eens voor dat mensen er toen in geslaagd waren om minder te schreeuwen en beter naar elkaar te luisteren.... Het hoeft allemaal niet zo hard. Als je hard schreeuwt, komen de nuances niet over. Sterker nog: je maakt je eigen boodschap niet om aan te horen. Probeer maar eens te fluisteren. Misschien daagt die houding de ander ertoe uit om te luisteren. En zelfs als hij niet wil luisteren: je boodschap wordt er in ieder geval niet minder van....

Van huis uit...

Geen Barbiepop

Mijn dochtertje kreeg voor haar verjaardag een sprekende barbie. In zo'n pop zit een chip met zinnetjes. Vroeger kon een sprekende pop ten hoogste tien zinnetjes zeggen die steeds in dezelfde volgorde voorbijkwamen. Dat vervelde snel. Tegenwoordig biedt zo'n chip 10.000 zinnen aan. Maar niet heus natuurlijk. Elke zin is uit drie onderdelen opgebouwd die in allerlei combinaties uitgesproken worden. Je

Voor de kinderen

In dit jeugdhoekje moeten uit de letterbrij alle onderstaande woorden worden weggestreept.

Wanneer alle woorden zijn weggestreept vormen de overgebleven letters een wens.

HAUGUSTUSIRKWNIOE
NEGADNOZESGERKIK
JUMNJUNIBLASATLLO
NIGEIEGMPDAUOAIUN
WILALKEARPNBGERJI
OAE LDVNADAEAMEWNN
EPEUOSA EJRDRBMEGG
NRANWJGADYEMDREA I
SIARRJLNRREDEAKDN
DLREEVAVITETNGGRN
AIVARBEAPD SHAOE EEE
GRNYUDMERKYDNMDTD
EADSERSENSNRAENAA
GAEODZBICADAVGDZG
GJGEGAPEAERA EENOD
1DNAAMGMFTD9G9B6D

bevrijdingsdag	juli
dodenherdenking	augustus
goede vrijdag	september
hemelvaartsdag	oktober
koninginnedag	november
nieuwjaarsdag	december
pasen	zondag
pinksteren	maandag
snipperdag	dinsdag
verjaardag	woensdag
januari	donderdag
februari	vrijdag
maart	zaterdag
april	maand
mei	week
juni	jaar

De oplossing van de vorige keer was: Vredevorst

G. Wijkhuizen-van Vuuren

begint ze al spoedig te herkennen. De barbie zegt dan op stationsspeakerwijze: ik vind het leuk, om deze winter, samen met jou te gaan kamperen. Op dat moment ontdek je het unieke van de mens. Niet alleen zouden wij dit aan geen mens voorstellen, ook al gebruiken wij in gesprekken vaak dezelfde woorden, toch klinkt elke zin weer anders en nieuw. God heeft in ons geen chip ingebouwd, die automatisch op het juiste moment de juiste antwoorden geeft, wij mogen zelf weten wat we tegen Hem, en elkaar zeggen.

Helaas is dat ook meteen het probleem. Niet voor niets wordt in de Bijbel de mond genoemd als de bron van veel kwaad. Maken en breken kunnen we elkaar, dat weten we maar al te goed. Eén van de dingen waar ik dan zeer dankbaar voor ben is de aanwezigheid van de Heilige Geest.

Is het niet zo dat op het moment dat wij in woede uit willen barsten, de Heilige Geest ons daarvan weerhoudt? Is het niet zo dat op het moment dat wij God aan willen klagen vanwege al het onrecht in ons leven, de Heilige Geest ons in gebed laat gaan om te vragen te leren aanvaarden?

Vroeger vond ik het altijd moeilijk om te zien wie de Heilige Geest was en wat Hij deed. Naarmate je je eigen karakter beter leert kennen, ben je je er ook meer van bewust waar de momenten zijn dat de Geest het van je

overneemt. En leren inzien dat jij het niet doet maar Hij, dat is nog het aller-moeilijkste.

Wat wel duidelijk is, is dat ook christenen niet voortdurend met de Heilige Geest op zak lopen. Binnen kerken, binnen gezinnen en families, ook al geloven we allemaal, is nog een hoop ellende. Ook de Boze Geest doet zijn werk goed. God kent ons allen, heeft ons lief met alles erop en eraan, daar ben ik dan dankbaar voor.

Voorlopig is het voor ons voldoende om tegen onze 'vijand' te kunnen zeggen: zullen wij, deze winter, samen gaan kamperen?

Wilna Smienk-van 't Hul

Kerkrnieuws

Wezep

Het nieuwe adres van ds. J. Winter luidt: Noordsingel 148, 8091 XL Wezep. Tel.: 038-3764208.

Beroepbaarstelling

Door de desbetreffende regio werd drs. G. van Dijk beroepbaar gesteld voor de kerken. Zijn adres c.a. luidt: Parallelweg 18, 2861 ED Bergambacht. Tel.: 0182-351219.

Zeist

Het redactieadres van de kerk is ver-

anderd ingaande 1 januari jl. en is thans: mevr. G.T. Scheefhals-Dijksterhuis, Chopinlaan 34, 3706 BK Zeist, tel.: 030-6959607.

Ten Post

Uit het verslag van de regiovergadering Noord-Nederland van 27 november jl. citeren wij het volgende: „De conceptbrief opgesteld door de zogeheten 'Commissie-Ten Post' wordt behandeld. In deze brief wordt Ten Post duidelijk gemaakt, dat er ook van de kant van de regionale vergadering de bereidheid is om tot een inhoudelijk gesprek te komen. Tekstueel wordt de brief beperkt aangepast en daarna vastgesteld.”

L'Abri-symposium, 20 april 1996

Where is Holland today?

Op deze studiedag ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van L'Abri zijn alle internationale medewerkers van L'Abri uitgenodigd om hun visie te geven op de politieke, morele en vooral ook geestelijke toestand waarin ons land zich bevindt. Wij laten hen als 'buitenstaanders' antwoorden op de vraag: 'Waar is Holland beland?' In de buitenlandse pers staat Nederland niet langer bekend vanwege klompen en molens, maar meer nog om het drugsbeleid, euthanasiepraktijk en ontspoorde seksualiteit. Voor het eerst sinds decennia heeft Nederland een niet-christelijke regering. Wat is er gebeurd met het land van Rembrandt? Waar is de culturele invloed van het Evangelie gebleven? Hoe kunnen christenen een zoutend zout en een lichtend licht zijn? De voertaal van deze dag is Engels.

Programma:

- 10.00 Welkom door Wim Rietkerk
10.15 *Can We Be Moral Without God?*
Dick Keyes
11.00 Muzikaal intermezzo
11.15 Workshops door Susan en Randal Macaulay, Per Staffan Johansson, Jim Ingram, Greg Laughery, Jane S. Smith, Larry en Nancy Snyder.
12.30 Lunch
13.30 *Spiritual Revival*, Jerram Barrs
14.15 Muzikaal intermezzo
14.30 Forumdiscussie met de verschillende L'Abri-medewerkers over: *Where is Holland today and where does L'Abri stand?*
15.30 Afsluiting
Kosten: f 10,- (lunch is tegen vergoeding verkrijgbaar)
Plaats: Jeruzalem-kerk, Troosterlaan 65, Utrecht

L'Abri-Nederland, programma's voorjaar 1996

L'Abri-Nederland, Kromme Nieuwe-gracht 90, 3512 HM Utrecht. Tel.: 030-2316933, gironr. 2069742; Rabobank nr. 34.11.03.586.

Huize Kortenhoeve, Burg. Verbrughweg 40, 4025 HR Eck en Wiel, tel.: 0344-691914.

Programma L'Abri-Utrecht

A. Open huis

Het huis in Utrecht is op dinsdag, woensdag en donderdag van 9.00 uur tot 17.00 uur open voor studie en/of gesprek. De complete cassettebibliotheek van L'Abri is hier beschikbaar voor gebruik. Er is voldoende ruimte en er zijn goede cassettespelers om in rust een tape te beluisteren of een boek te lezen. Het is mogelijk om met ons mee te lunchen. Vanaf 15 december zijn wij gesloten. Dinsdag 16 januari 1996 is het huis in Utrecht weer open tot eind maart.

B. Dinsdagavondlezingen:

'Tegendraads christendom'

Christenen hebben iets tegendraads. Christus zei dat zijn volgelingen een zoutend zout moeten zijn. Bederfwerend – dus constructief – maar zeker ook prikkelend en tegendraads. Hoe uit zich dat in onze tijd? Zijn christenen anno nu niet verburgerlijkt? Tegen de stroom in!, maar over welke stroom hebben we het eigenlijk? Waarin zouden christenen nu tegendraads moeten zijn?

Om de week is er op dinsdagavond in Utrecht een lezing rondom dit thema. De avond begint om 20.00 uur met koffie of thee en eindigt om 22.00 uur. Iedereen, christen en niet-christen, is welkom!

- 16 jan. *Nieuwe kansen voor een christelijke tegen-cultuur.* W.G. Rietkerk
30 jan. *Virtual Reality: het nieuwe beloofde land?* T. Ramaker
13 feb. *Christen-zijn: voorbij de kudde-dementaleiteit.* H. Reitsema
27 feb. *De ene spiritualiteit is de andere niet!* W.G. Rietkerk
12 mrt. *Kapitalisme en democratie: gelegitimeerd egoïsme tegenover publieke verantwoordelijkheid.* H.G. Geertsema
26 mrt. *Je doet het allemaal voor jezelf!? Naastenliefde en de verborgen krachten van het eigenbeland.* H. Schaeffer

C. Filmprogramma op de woensdagavond

Elke twee weken is er op woensdag-

avond een film. De filmavonden beginnen anders dan voorheen om 19.30 uur. Na afloop praten we even over de film door. Chris de Jong en Timon Ramaker leiden de avonden. De films van dit seizoen staan in het kader van de vraag 'Wat betekent het mens te zijn?'.

- 24 jan. *Il ladro di bambini* (Gianni Amelio, 1992)
7 feb. *The Deerhunter* (M. Cimino, 1978)
21 feb. *Schindler's List* (Steven Spielberg, 1994)
6 mrt. *De ontkenning* (Tom Vermeul, 1992; aangrijpende documentaire over jonge vrouw die aan MPS lijdt.)
20 mrt. *Jésus de Montréal* (Denys Arcand, 1989)

D. Maaltijddiscussies

De dinsdagen tussen de dinsdagavondlezingen zijn er in Utrecht maaltijddiscussies. Tussen 18.00 uur en 20.00 uur praten we rondom de maaltijd met elkaar over een onderwerp door. Waarover? Dat hangt van de gasten af. Iedereen kan met zijn of haar vragen komen. Als er geen brandende vragen zijn, dan praten we over een van te voren aangegeven thema. Intekenlijsten hangen in de keuken in Utrecht. Bellen kan natuurlijk ook (Timon Ramaker, 030-2316933). Data zijn: 23 januari, 6 en 20 februari, 5 en 19 maart).

Programma Eck en Wiel

A. L'Abri studie- en leef-gemeenschap

Vanaf afgelopen zomer is het mogelijk om in Huize Kortenhoeve voor een korte of langere tijd als gast te zijn. L'Abri geeft bezoekers de mogelijkheid voor studie, bezinning en er even tussenuit zijn om met anderen over jezelf, God en deze wereld te praten. Voor meer informatie kunt u Henk en Riana Reitsema bellen (0344-691914). De openingstijden tot pasen 1996 zijn: 22 januari tot 18 februari en 3 maart tot 31 maart.

B. Weekendprogramma Eck en Wiel

Tot pasen zijn er vier weekenden in Huize Kortenhoeve. De kosten van elk van de weekenden zijn f 65,- (voor studenten en uitkeringsgerechtigden f 50,-). Voor opgave: bel 030-2316933, b.g.g. 0344-691914. Neem slaapzak of lakens mee!

2-4 februari 'De wijn is op!'

God leert ons weer mens te zijn. Hij vernieuwt ons leven. Toch zijn er tij-

den in ons leven waarin we dat niet of nauwelijks ervaren. We staan dan droog – als in een woestijn. Waare is God op zo'n moment? De titel van dit weekend is ontleend aan de geschiedenis van de bruiloft te Kana. Op het hoogtepunt van het feest is de wijn op... Wij zitten stuk en weten niet wat we moeten doen...

vrijdag

20.00 Bijbelstudie door Greta Rietkerk
zaterdag

10.30 *Als de hemel gesloten lijkt...*

Wim Rietkerk

15.00 Gespreksgroepen, ingeleid door
Henk Reitsema

20.00 Culturele avond, met o.a.
muziek

zondag

11.00 Samenkomst, o.l.v. Wim Rietkerk

16-18 februari

'Kun je anno 1996 nog wel geloven?'

In dit weekend staan twee redenen waarom mensen van nu het zo moeilijk vinden om te geloven centraal. Is geloven uiteindelijk niet een projectie van onvervulde verlangens van de mens zelf (Freud)? En – hoe kun je met de opkomst van allerlei fundamentalistische bewegingen nog een aanspraak op waarheid maken?

vrijdag

20.00 *Is God een projectie?* Wim Rietkerk

zaterdag

10.30 *Wat is er met de waarheid gebeurd?* H. Reitsema

15.00 Gespreksgroepen, ingeleid door
Timon Ramaker

20.00 Culturele avond

zondag

11.00 Samenkomst, o.l.v. Henk Reitsema

1-3 maart *'Waarheid in muziek'*

Door de hele geschiedenis heen heeft muziek een heel belangrijke rol gespeeld. Muziek raakt ons diep van binnen. Het gaat vaak regelrecht door allerlei weerstanden heen. Hoe verhouden muziek (klassiek en modern) zich tot de waarheid? Is schoonheid een weg naar de waarheid en tot God?

vrijdag

20.00 Bijbelstudie door Timon Ramaker

zaterdag

10.30 *Spiritualiteit in moderne klassieke muziek* Chris de Jong

15.00 Workshop over popmuziek.
Timon Ramaker en Herman Schaeffer

20.00 We luisteren naar een stuk van
Arvo Pärt, o.l.v. Chris de Jong

zondag

11.00 Samenkomst, o.l.v. Wim Rietkerk

29-31 maart *'Visie voor het leven!'*

Dit weekend voor pasen staan we stil bij wat het betekent te leven. We viëren met pasen dat God een God van leven is! Dat geeft ons moed om de afschuwelijke realiteit van het lijden onder ogen te zien. De dood heeft niet het laatste woord. J.S. Bach getuigt hiervan in zijn *Matthäus Passion*. Dit magistrale werk heeft dit weekend een belangrijke plaats. Dr. W.J. Ouweneel is vrijdagavond onze gastspreker.

vrijdag

20.00 *Bach en zijn muziek*

W.J. Ouweneel

zaterdag

10.30 *'Jezus, wie is dat?!'* Studie over
Petrus. Herman Schaeffer

15.00 Gesprek over de (on)zin van het lijden

20.00 We luisteren naar delen uit de
Matthäus Passion

zondag

11.00 Samenkomst, o.l.v. Henk Reitsema

C. Zomerprogramma 1996

De geïnteresseerden kunnen alvast in hun agenda opnemen dat het zomerprogramma van L'Abri plaats zal vinden van vrijdagavond 21 juni tot en met vrijdagmiddag 12 juli 1996. Er zijn drie themaweken. Het is mogelijk om een weekend, een week of de hele periode te komen. Elke dag zal er 's ochtends een lezing zijn (niet op donderdag: dat is een vrije dag); 's zaterdags wellicht twee. Het programma zal in de nieuwsbrief van april staan.

Almkerk-Werkendam, Gorinchem

De kerkeraden van beide gemeenten hebben een beroep uitgebracht op drs. G. van Dijk te Bergambacht.

Onder
andere(n)

Christelijk HBO in Ede groeit verder uit

De ontwikkelingen in het Hoger Beroeps Onderwijs staan niet stil. Minister Ritzen probeert enerzijds een regio-structuur van HBO-mogelijkheden te creëren, anderzijds is men op het ministerie druk doende de kwaliteitseisen voor dit onderwijs aan te scherpen. De gevolgen hiervan zijn zichtbaar in de fusies van verschillende hogescholen maar ook in enige terugloop van

het aantal studenten. De christelijke Hogeschool De Vijverberg-Felua te Ede kampt echter niet met deze problemen. Het afgelopen studiejaar groeide de school met maar liefst 10%! Uit de landelijk uitgegeven Keuzegids voor het Hoger Onderwijs blijkt ook op verschillende punten dat het hoger onderwijs in Ede goed in de markt ligt bij studenten. Men kan hier trouwens ook terecht voor verschillende opleidingen met goede toekomstperspectieven.

De opleiding tot *Verpleegkundige* staat vooraan in het land waar het gaat om samenwerking met ziekenhuizen. Men heeft een contract afgesloten met instellingen in de regio waardoor er een aantrekkelijke werken/leren-variant kan worden aangeboden. Overigens scoorde deze HBO-V in genoemde keuzegids landelijk ook nog het hoogst ten aanzien van het tevredenheidsgehalte van studenten!

Nieuw is de opleiding *Journalistiek en Voorlichting* (voorheen te Amersfoort) welke thans in samenwerking met de ESJ in Ede is gestart. Van deze opleiding wordt vermeld dat men een breed en consequent doorgevoerd programma heeft.

Daarnaast kan men in Ede terecht voor *Maatschappelijk Werk* (en Dienstverlening). Het blijkt dat 80% van de afgestudeerden binnen een jaar een baan krijgen.

De opleiding *Sociaal Pedagogische Hulpverlening* zit duidelijk in de lift. De Edese opleiding SPH werd in een studentenonderzoek hoog gekwalificeerd waardoor ze een plekje kreeg in de landelijke top-3. Met name de aardige docenten worden er gewaardeerd. Een bijzondere opleiding is die tot *Kerkelijk Werker* welke bij De Vijverberg-Felua nog valt onder de paraplu van Culturele en Maatschappelijke Vorming. De deeltijd-variant trekt hier veel liefhebbers.

De opleiding tot *leraar basisonderwijs* heeft in Ede al een lange geschiedenis. De pabo wordt in het schooljaar 1996/97 ondergebracht in een geheel nieuw gebouw dat achter de nog jonge hogeschoolgebouwen aan de Oude Kerkweg zal verrijzen.

Last but not least is er de opleiding *Personeel en Arbeid* waar men jonge mensen bekwaam maakt op de terreinen van personeelsmanagement, organisatieprincipes en arbeidsvoorziening. Een brede opleiding met mogelijkheden voor gespecialiseerde afstudeerprojecten.

De Edese hogeschool heeft gezien de christelijke benadering van het onderwijs een functie voor het gehele land.

Geen regio-hogeschool dus, maar een gemeenschap van mensen uit een scala van christelijke milieus vanuit het gehele land. Men spreekt er zowel met de 'zachte g' als met de onvervalste Friese tongval om maar een paar voorbeelden te noemen.

De hogeschool brengt overigens ook onderwijs en andere activiteiten naar 'buiten'. De commerciële poot Contract-activiteiten staat ten dienste van organisaties op het terrein van welzijn, gezondheidszorg, kerk en overheid. Daarvan wordt ook in toenemende mate gebruik gemaakt.

De Vijverberg-Felua houdt open huis op zaterdag 17 februari. Overigens kan men er ook afspraken maken voor een 'meeloopdag'.

Informatie: Postbus 80, 6710 BB Ede of telefonisch: 0318-639750.

Cursus

nieuwtestamentisch Grieks

Begin 1996 gaat in Amersfoort een één jaar durende cursus van start, die

beoogt geïnteresseerde bijbellezers zo ver te brengen, dat zij het Nieuwe Testament in het Grieks kunnen (gaan) lezen. Voor iedereen, die over voldoende studiezijn, taalgevoel en doorzettingsvermogen beschikt is deze cursus te volgen. Want bijbels Grieks leren is niet anders dan het leren van Spaans, Indonesisch of Russisch: de ene taal is even makkelijk of moeilijk leerbaar als de andere.

Waarom deze cursus?

Veel christenen die intensief met Schriftstudie bezig zijn zouden wat de bijbeltalen betreft zelf wel tot de bron willen doordringen. Niet zozeer omdat ze altijd maar op goed gezag moeten aannemen, dat „in de grondtekst eigenlijk dit of dat staat”. Maar veel meer omdat het niet kennen van Hebreeuws en Grieks voor de 'leek' een soort laatste uitdaging is.

Hoe is de opzet?

Wekelijks wordt gedurende een dag-

deel lesgegeven, waarbij gebruik wordt gemaakt van nieuw-ontwikkeld lesmateriaal. De taal komt zeker zo volledig aan de orde als normaal op school gebeurt. De methode bestaat uit een vormleer, een tekst- annex idioomboek en oefenmateriaal, dat helemaal is opgebouwd vanuit letterlijke bijbelcitatien. Zo profiteert de bijbellezers trouwens van een voorsprong die hij heeft vergeleken met andere taalstudenten: omdat hij in de stof 'thuis' is herkent hij ook makkelijker wat uit de te vertalen teksten te voorschijn komt.

Cursusmateriaal

Het benodigde lesmateriaal is bij de cursus inbegrepen. Wat daarnaast moet worden aangeschaft is een eigen exemplaar van het Griekse Nieuwe Testament en eventueel een woordenboek.

Verdere informatie is te verkrijgen bij de cursusleider, Drs. B. Vuijk, Vivaldiweg 40, 3752 HB Bunschoten, tel. 033-2982508.

Kerkeraad en gemeente van de Ned. Ger. Kerk van Amsterdam-Centrum hebben met ontroering kennis genomen van het overlijden van de emerituspredikant van Nieuwendam-Amsterdam-Noord

DS. J.F. VAN HULSTEIJN

In liefde en voorbeeldige trouw heeft hij de gemeente van 1946 tot aan zijn emeritaat in 1972 de weg ten leven gepredikt en voorgeleefd.

H.K. REINBERGEN
G.J. ZWARTS

1 Johannes 4:9

*Je bent niet dood, de Heer heeft je geroepen
bij Hem te wonen in Zijn glanzend huis;
je hoeft geen rust en vrede meer te zoeken,
je hebt ze nu – want je bent veilig thuis.
Je bent niet dood – je mag voor eeuwig leven,
je bent verlost van onvolkomenheid,
van pijn en van verdriet. God zal je geven
een onbegrensd geluk in onbegrensde tijd.
Je bent niet dood. – Maar ach, ik zal je missen
zoals een mens de meest geliefde mist.
De jaren van geluk zijn nooit meer uit te wissen,
en ik geloof: God heeft zich niet vergist...*

In zijn Heer ontslapen mijn lieve man, onze zorgzame vader, lieve opa en overopa

PIETER BLOK

* 20 oktober 1908

† 28 december 1995

Heemstede: L. Blok-Koger
Krommenie: Dick en Rientje
Hoofddorp: Atie en Dick
Heemstede: Klaas Pieter en Marry
Apeldoorn: Jan en Jos
Klein- en achterkleinkinderen

Von Brucken Focklaan 20, kamer 307
2102 XC Heemstede

De begrafenis heeft op 2 januari in aanwezigheid van de naaste familie plaatsgevonden.

„Want ik ben verzekerd, dat niets ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Here.”

De HERE heeft op 27 december jl. tot zich genomen onze emerituspredikant

J.F. VAN HULSTEIJN J.F.zn.

Met dankbaarheid denken we terug aan de jaren 1947-1974 waarin hij met grote inzet en trouw onze gemeente mocht dienen als herder en leraar.

De HERE trooste en sterkte de familie en huisgenote in dit verlies.

Namens kerkeraad en gemeente
van Oostzaan,
J.M. DE GROOT, praeses
C.M. FLENS, scriba

Oostzaan, 27 december 1995

ngi

NGJ Kaderweekend

Ook dit jaar organiseert de Stichting Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk het kaderweekend. In dit weekend komen jeugdverenigingsleiders van jv's 16+ bijeen, om met elkaar na te denken over de wijze waarop je invulling kunt geven aan de jeugdvereniging.

Met elkaar willen we nadenken over het doel van de jeugdvereniging, bijbelstudiemethode, de wijze van communicatie, de sociale kant van het jv-zijn en de organisatie van de jeugdvereniging. Het is een zeer nuttig weekend, leuk en leerzaam om mee te maken. Het weekend wordt gehouden te Ermelo, in het weekend van 1 maart.

Geef je op door contact op te nemen met Ineke Vreemann, tel. 070-3866345, Willemstraat 31, 2275 CP Voorburg, en maak daarnaast een bedrag van f 55,- over op gironummer 3910300 t.n.v. NGJ te Utrecht, o.v.v. 'kaderweekend'.

